

Perhepolitiikan uudet tuulet

Perheen paluu

Perhebarometri

Väestötutkimuslaitos

Katsauksia E 39/2010

Lassi Lainiala

Perhebarometri 2010

Perhepolitiikan uudet tuulet – Perheen paluu

Lassi Lainiala

Väestöntutkimuslaitos – Katsauksia E 39/2010

Väestöliitto

Julkaisija: Väestöliitto ry, Väestöntutkimuslaitos
Kalevankatu 16 B, PL 849, 00101 Helsinki
Puh. (09) 228 050
www.vaestoliitto.fi

Kustantaja: VL-Markkinointi Oy
Kalevankatu 16 B, PL 849, 00101 Helsinki

© Lassi Lainiala, Väestöliitto ja VL-markkinointi Oy

ISBN 978-952-226-057-4 (nid.)
ISBN 978-952-226-058-1 (PDF)

Kannen valokuva: Anni Koponen
Taitto: Lena Malm

Helsinki, 2010

Sisällys

Esipuhe	5
1 Johdanto	7
Suomalaisen perhepolitiikan menorakenne	9
Perhepolitiikka meillä ja muualla	12
Perhepolitiikka ja talouskriisi	15
2 Tutkimuksen tarkoitus ja aineisto	18
3 Kansalaisten toiveet verotuksen ja palveluiden kehittämiseksi	20
4 Tärkein uudistus lapsiperheiden tukemiseksi	23
Joustava työaika	24
Osa-aikatyömahdollisuuksien parannus	27
Kotihoidontuen korotus	28
Lapsilisät	33
Tuloveroalennus lapsiperheille	34
Vanhempainpäivärahan korotus	38
Kylmää käteistä, työelämän joustoja vai kotihoivaa	39
5 Tasa-arvo ja hoivavastuut	44
Kohti tasa-arvoa ja tasaisempaa työnjakoa	45
Miten perhevapaita tulisi kehittää?	47
6 Yhteenvetoa ja pohdintaa: Perheen paluu	54
Pienten lasten kotona tapahtuvaa hoivaa tuettava, lasten kasvettua työelämän joustoja lisättävä	54
Lähteet	58
Tilastot	61
Kuvio 1. Perhepolitiikkaan käytetyt varat bruttokansantuotteesta vuonna 2005. Lastenhoito-palvelut ja perheiden käteisetuudet ja verohelpotukset	12
Kuvio 2. Lasten hoitomaksujen nettokustannukset valikoiduissa Euroopan maissa 2004	13
Kuvio 3. Äitien työssäkäyntiaste valikoiduissa Euroopan maissa vuonna 2007	14
Kuvio 4. Enemmistö kannattaa nykyistä veroastetta suhteessa saatuihin palveluihin ja sosiaaliturvaan	20
Kuvio 5. Vanhusten hoito ja terveyspalvelut suosituimpia veronkorotusten kohteita	21
Kuvio 6. Päivähoito- ja neuvolapalveluihin ollaan hyvin tyytyväisiä	22
Kuvio 7. Joustavien työaikaratkaisujen lisäämisen ja osa-aikatyömahdollisuuksien parannuk- sen arvellaan olevan parhaita keinoja lapsiperheiden aseman parantamiseksi	23
Kuvio 8. Joustavaa työaikaa tärkeänä pitävien osuudet vuosina 2004 ja 2010	25
Kuvio 9. Kaikki väestöryhmät pitävät joustavaa työaikaa tärkeänä	26

Kuvio 10.	Osa-aikatoitää tärkeänä pitävien osuudet vuosina 2004 ja 2010	26
Kuvio 11.	Erityisesti yksinhuoltajat pitävät osa-aikatoitää tärkeänä	29
Kuvio 12.	Kotihoidontuen korotus koetaan tärkeäksi	31
Kuvio 13.	Kotihoidontuen korotuksen suosio suurinta nuoria lapsia omaavilla ja matalammin koulutetuilla	32
Kuvio 14.	Pienituloiset ja yksinhuoltajat pitävät ylimääräistä lapsilisää pienituloisille tärkeänä	35
Kuvio 15.	Lapsiperheille suunnattua tuloveroalennusta tärkeänä pitävien osuudet vuosina 2004 ja 2010	37
Kuvio 16.	Lapsiperheiden verovähennyksiä tärkeimpinä pitävien osuudet	37
Kuvio 17.	Vanhempainpäivärahan korotusta pidetään tärkeänä	39
Kuvio 18.	Erityisesti yksinhuoltajat toivovat vanhempainpäivärahan korotusta	40
Kuvio 19.	Eri väestöryhmien sijoittuminen perhepolitiikan vaihtoehtojen suhteen	43
Kuvio 20.	Suomalaiset alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat haluavat hoitaa lapset kotona	43
Kuvio 21.	Uhkaavatko pitkät hoitovapaat naisten urakehitystä?	46
Kuvio 22.	Pitääkö isän olla yhtä pitkään kotona hoitamassa lapsiaan kuin äidin?	46
Kuvio 23.	Sukupuolten väliseen erikoistumiseen suhtautuminen taustamuuttujien mukaan	48
Kuvio 24.	Sukupuolten väliseen erikoistumiseen suhtautuminen puoluekannan mukaan	48
Kuvio 25.	Enemmistö pitää vanhempainvapaiden 6+6+6-mallia hyvänä	51
Kuvio 26.	Vanhempainvapaiden 6+6+6-mallia hyvänä pitävien osuudet väestöryhmittäin	26
Kuvio 27.	Mallia hyvänä pitävien osuus vaihtelee puoluekannan mukaan	53
Kuvio 28.	Hoitovapaan laajentamista ikääntyvien vanhempien hoitoon ja lähisukulaisiin toivotaan	53
Taulukko 1.	Lapsiperheiden palveluihin käytetyt varat vuonna 2008	10
Taulukko 2.	Lapsiperheiden toimeentuloturvaan käytetyt varat vuonna 2008	10
Taulukko 3.	Köyhyysriski ennen tulonsiirtoja asumismuodon mukaan EU-15 maissa 2010, %	15
Taulukko 4.	BKT:n muutos Euroopassa vuosina 2008–2010, %	16
Taulukko 5.	Vastaajat taustamuuttujien mukaan, %	19
Taulukko 6.	Lapsilisä Suomessa vuonna 2004 ja 2010	33
Taulukko 7.	Joustava työaika tärkein kaivattu asia miltei kaikissa väestöryhmissä	41
Taulukko 8.	Isien vanhempainvapaiden käyttö lisääntyisi vastaajien mielestä edistämällä työn- antajien myönteistä suhtautumista sekä vanhempainrahaa korottamalla	50
Liitekuvio 1.	Erilaiset työajan joustot valikoiduissa Euroopan maissa	62
Liitekuvio 2.	Työajan joustomahdollisuudet varsin sukupuolittuneita	62
Liitekuvio 3.	Ansiotöiden jakautuminen vanhemmilla valikoiduissa Euroopan maissa	63

Esipuhe

Mitä perheet kaipaavat eniten – rahaa vai joustoja? Miten paljon lapsiperheitä pitäisi tukea verrattuna muihin väestöryhmiin? Mihin suuntaan vanhempainvapaita tulisi kehittää? Entä mitä asemaa isille haetaan nykypäivän Suomessa?

Väestöliiton tämän vuoden Perhebarometri selvittää suomalaisten perhepoliittisia näkemyksiä. Aihe on jo monta vuotta ollut julkisen keskustelun ja poliittisen päätöksenteon keskipisteessä. Hyvinvointivaltioon kohdistuvat paineet näkyvät usein selkeimmin siinä, millä lailla hoidetaan lapsia, nuoria ja vanhuksia, ja millä lailla kansalaisille taataan mahdollisuuksia olla yhdessä ja tukea lähimmäisiään.

Tutkimme viimeksi perhepoliittisia aiheita vuonna 2004 ja Väestöliiton Perhepoliittinen ohjelma ilmestyi vuonna 2006. Olemme muun muassa esittäneet lapsiperheiden taloudellisen aseman kohottamista 1990-lamaa edeltävälle tasolle, järkevämpiä joustoja työelämän käytäntöihin sekä sukupuolten ja eri väestöryhmien tasa-arvoa edistävää politiikkaa. Moni Väestöliiton ajama asia on saanut vastakaikua, toiset epäkohdat odottavat edelleen korjaamista. Tässä tarjoamme jälleen luotettavaan tutkimustietoon perustuvia argumentteja eduskuntavaalien keskusteluihin sekä eväitä perheiden ja koko väestön hyvinvoinnin parantamiseksi seuraavaan hallitusohjelmaan.

Kuten aikaisemmissa barometreissa, mittaamme jälleen verotuskeinojen, tukien ja perheen ja työn yhdistämiseen liittyviä toiveita. Nostamme myös uusia aiheita esiin. Ensi kertaa on selvitetty muun muassa niin sanotun 6+6+6 vanhempainvapaamallin kannatusta.

Kaikki meistä eivät tällä hetkellä elää parisuhteessa tai lastensa kanssa. Silti miltei jokaisella on joskus ollut perhe, ja useimmilla on muualla asuvia perheenjäseniä. Valtaosa suomalaisista pitää lapsiperheiden tukemista ensisijaisen tärkeänä, vaikka he itse eivät eläisikään sellaisessa perheessä.

Perheet ovat erikokoisia ja näköisiä. Perheenjäsenten toiveet ja tarpeet saattavat erota toisistaan jopa saman perheen sisällä, puhumattakaan kieleen, asuinpaikkaan, sosiaaliseen asemaan, ammattiin ja elämäntyyliin liittyvistä eroista. Jo kymmenen vuoden ajan Väestöliitto onkin painokkaasti nostanut esiin eri elämänvaiheissa elävien ihmisten toiveita. Sosiaalipoliittiset etuudet ovat kuitenkin yleensä universaaleja ja samanlaisia. Sen sijaan useilla yhdistyvät opiskelu, vanhemmuus ja erilaiset palkkatyöt monimuotoiseksi arkiseksi mosaiikiksi.

Perhebarometriin on sen eri vaiheessa osallistunut jokainen Väestöntutkimuslaitoksen tutkija ja kiitän kaikkia hyvästä yhteistyöstä. Alkuvaiheissa auttoivat erityisesti Anneli Miettinen, joka osallistui aineiston suunnitteluun ja Osmo Kontula, joka auttoi tulosten vertailussa. Uusi perhetutkija Lassi Lainiala otti aineiston ja barometrille ominaisen formaatin haltuunsa rohkeasti ja sinnikkäästi. Tekstiä syntyi, kun melkein koko muu väestö lomaili ainutlaatuisessa helteessä. Stina Fågel on tarkistanut kieliasun. Aineistonkeruun mahdollisti Kotisisaropiston kannatusyhdistyksen rahaston tuki, mistä esitän lämpimät kiitokseni.

Anna Rotkirch
Väestöliiton Väestöntutkimuslaitoksen johtaja

1 Johdanto

Perhe ja parisuhde ovat aina olleet yhteiskunnan tärkeimpiä tukipilareita. Vaikka perhe-suhteet moninaistuvat, niiden merkitys on säilynyt, jopa kasvanut. Ihmiset etsivät aktiivisesti itselleen kumppania ja suurin osa pariutuu elämänsä aikana kerran tai useammin. Useimmat toivovat myös jossain elämänvaiheessa saavansa lapsia. Perhe ja parisuhde merkitsevät suomalaisille läheisyyttä, vastuuta muista, yhdessä olemista ja henkistä tukea (Paajanen 2007). Myös erilaisissa arvo- ja asennetutkimuksissa todetaan kerta toisensa jälkeen, että ihmiset pitävät terveyden lisäksi perhettään ja parisuhdettaan elämänsä tärkeimpinä asioina (Kontula 2004). Toimiva perhepolitiikka takaa perheille ja lapsille paremmat mahdollisuudet hyvään elämään. Siksi perhepolitiikka onnistuessaan kohdistuu suoraan väestön hyvinvoinnin ytimeen.

Tänä vuonna julkaistun suuren eurooppalaisen arvotutkimuksen mukaan perheen arvostus Suomessa on kasvanut tasaisesti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Avio- tai avoliitossa olevista naisista 97 prosenttia ja miehistä 90 prosenttia pitää perhettään erittäin tärkeänä asiana elämässään. Huomattavaa on myös se, että sinkuiksi itsensä luokittelevien naisten perheen arvostuksen kasvu on ollut suurta viime vuosina. Mielenkiintoista on myös se, että eronneiden miesten asenteille on käynyt samoin. (EVS Foundation 2010.)

Perhepolitiikalla tavoitellaan monenlaista hyvää. Se lisää lasten ja perheiden hyvinvointia parantamalla perheiden taloudellisia mahdollisuuksia selvittää lasten synnyttämisen ja hoidon tuomista menoista. Se turvaa lapsille turvallisen kasvuympäristön, perheen taustasta riippumatta. Perhepolitiikalla on myös laajempia merkityksiä. Sillä halutaan tukea syntyvyyttä, jotta väestö uusiutuisi. Perhepolitiikalla halutaan edistää tasa-arvoa, koska lasten synnyttäminen ja vauvanhoito voi asettaa miehet ja naiset eriarvoiseen asemaan.

Perhepolitiikalla voidaan tukea joko kahden perheenelättäjän mallia, jossa naisten työssäkäyntiä on tuettu laajoilla lastenhoitopalveluilla, nk. puolentoista elättäjän mallia, jossa toinen käy kokopäivätyössä ja toinen osa-aikatyössä tai mieselättäjämallia. Suomalaiseen perhepolitiikkaan on sisällynyt kahden perheenelättäjän malliin kuuluva sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Perhepolitiikan keskeisenä tavoitteena on ollut rakentaa silta perheen ja työmarkkinoiden välille, eli tukea vanhempia perheen ja työn yhteensovittamisessa.

Pohjoismaat ovat jo monta vuosikymmentä pyrkineet kannustamaan isiä perhepoliittisin keinoin. Keskeisenä tavoitteena on ollut kannustaa miehiä osallistumaan hoiva- ja kotitaloustyöhön. Euroopassa onkin perhepolitiikan uutena kulmakivenä isän hoivatyön tukeminen ja ns. hoivaavan isän tukeminen. Tämä on näkynyt erilaisten vanhempainvapaiden säkiintiöiden kehittämisessä.

Perhepolitiikan vaikutuksista syntyvyyteen on saatu hieman ristiriitaisia tuloksia tutkimus-aineistosta riippuen. Onnistuneen perhepolitiikan katsotaan yleensä lisäävän sekä syntyvyyttä että naisten työssäkäyntiä, esimerkiksi vähentämällä ensimmäisen ja toisen lapsen syntymän välistä aikaa (Björklund 2006). Lastenhoitopalvelujen saatavuuden lisääntyminen lisää todistetuksi syntyvyyttä (Kravdal 1996; Knudsen 1999; Aaberge et.al. 2005). Suomessa asuville on lapsen syntyminen pienempi rasite taloudellisesti ja työuran kannalta kuin esimerkiksi eteläeurooppalaisille.

Ikääntyvä väestö on herättänyt paljon keskustelua niin Suomessa kuin Euroopassakin. Suomalaisille ennustetaan yhä pidempää elinikää samalla kun syntyvyys on alhainen. Suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle Suomeen kaivataan lisää lapsia, jotta nykyisen kaltainen työmarkkinoiden toiminta, vanhustenhoito ja eläkkeensaajien edut voidaan turvata tulevaisuudessa. Vaikka suomalaisten kokonaishedelmällisyys (äidille syntyvien lasten keskimäärä) on suhteellisen korkealla tasolla (1,9 lasta) verrattuna Euroopan keskiarvoon (1,5 lasta) on väestön ikääntyminen Suomessa nopeampaa kuin muissa Euroopan maissa. Alhaisen syntyvyyden yhtenä taustatekijänä on pidetty lastenhankkimiselle hankalia taloudellisia ja sosiaalisia olosuhteita. Pohjoismaista on kuitenkin näyttöä siitä, että pitkäjänteisellä kannustavalla perhepolitiikalla rikkaiden maiden syntyvyys voi kääntyä nousuun, vaikka se olisi välillä käynyt hyvin alhaalla.

Suomessa suurimmat syyt ensimmäisen lapsen hankinnan lykkäämiseen ovat sopivan kumppanin puute, halu edetä uralla, elämäntyylin menettämisen pelko ja työtilanteen tai taloudellisen tilanteen epävarmuus. Työhön tai taloudelliseen tilanteeseen liittyvät syyt muuttuvat tärkeämmiksi toista ja sitä seuraavaa lasta suunniteltaessa. (Miettinen & Rotkirch 2008.)

Lapsen aiheuttamat suhteelliset kustannukset perheelle ovat sitä suuremmat mitä alhaisemmalla tulotasolla perhe on. Suppeasti ymmärretty perhepolitiikka tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, että lapsista aiheutuvia kustannuksia tasataan. Tähän perustuu muun muassa se, että yksinhuoltajien asemaa on Pohjoismaissa pyritty parantamaan. (Hiilamo 2002.)

Tämä tutkimus selvittää suomalaisten perhepoliittisia näkemyksiä. Perhepolitiikka voidaan sisällöllisesti luokitella neljään pääryhmään, joihin kuuluvat lapsiperheille suunnatut julkiset ja tuetut palvelut, suorat ja epäsuorat tulonsiirrot, verojärjestelmien kautta annettava tuki sekä perhelainsäädäntö (Moisio 2005). Perhepolitiikassa on siis kyse siitä, miten valtio jakaa resursseja lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien kesken. Perhepoliittisilla tuilla on ensisijaisesti vaikutusta perheiden taloudelliseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin mutta myös parisuhteiden toimivuuteen sekä lastenhankkimisen motivaatioon ja mahdollisuuksiin. Perhepolitiikka kuuluu osaksi väestöpolitiikkaa mutta se on myös osa sosiaali- ja hyvinvointipolitiikkaa.

Muita perhepolitiikan tavoitteita ovat olleet kotityön arvostuksen lisääminen, lasten kehityksen ja kasvatuksen tukeminen, erilaisten vaihtoehtojen luominen pienten lasten hoitoon, lapsiperheiden kulutusmahdollisuuksien lisääminen sekä työelämän ja vanhemmuuden yhteensovittaminen. Nykyään kannustetaan myös ydinperheiden yhteyksiä sukulaisten, ystävien ja naapurien kanssa. Näin perhepolitiikka voi tukea koko yhteisön sosiaalisuutta ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten vuorovaikutusta. Tässä teoksessa tutkimme perhepolitiikan pääryhmiä ja ydinalueita, joskin moni kiinnostava aihe jää väistämättä tarkastelun ulkopuolelle.

Kansallisvaltiot Euroopan unionissa saavat pääasiassa itse päättää miten ne järjestävät perhepolitiikkansa, koska järjestelmät ja perinteet, joille valtioiden perhepoliittiset tuet ovat rakentuneet, vaihtelevat maasta toiseen, eikä yhtenäinen Euroopan unionin perhepolitiikka ole tällä hetkellä näköpiirissä. Esimerkiksi romanialaisten ja bulgariaalaisten tarpeet eroavat valtavasti omistamme. Euroopan sisällä tehdään enenevässä määrin yhteistyötä perhepolitiikan suunnittelussa ja toimivien ratkaisujen löytämisessä esimerkiksi köyhien aseman parantamiseksi. EU:n linjaukset naisten työssäkäynnin tukemiseksi ja vanhempainloman minimirajan määrittämiseksi vaikuttavat jo nyt maiden perhepolitiikkaan. Myös Euroopan Unionin veropolitiikka ja työmarkkinapolitiikka saattavat tulevaisuudessa vaikuttaa yllättävän vahvasti perhepoliittisiin valintoihimme. Juuri valinnat ovat tärkeitä: Suomi esimerkiksi jättäytyi Suomen lakeja konservatiivisemman Euroopan unionin kaavaileman yhteisen avioerolainsäädännön ulkopuolelle. Myöhemmin yhteinen avioerolainsäädäntö kuitenkin haudattiin.

Usein pohjoismainen hyvinvointivaltio näyttäytyy muissa maissa ihanteellisena, vanhempia runsaasti tukevana ja palvelevana järjestelmänä. Kannattaa kuitenkin muistaa, että vaikka Suomen malli selviää varsin hyvin makrotason sosiaali- ja perhepoliittisessa vertailussa, lienee meillä kuitenkin monia epäkohtia, joihin voimme löytää ratkaisuja tai ideoita muualta.

Viime aikoina on oppia haettu esimerkiksi Isosta-Britanniasta (palveluseteli) ja Hollannista (osa-aikatyö) ja nähtäväksi jää, kuinka paljon omaksumme piirteitä näistä maista tulevaisuudessa. EU-maiden perhepolitiikan kehityksen seuraaminen vaatii jatkossa paneutumista ja vertailua, jotta Suomi voi omaksua kehityksen hyviä piirteitä sekä viedä omia hyviä käytäntöjään muihin maihin.

Suomalaisen perhepolitiikan menorakenne

Merkittävin lapsiperheille suunnattu palvelu on kunnallinen päivähoito. Jokaisella Suomessa asuvalla alle kouluikäisellä lapsella on vanhempainrahakauden päätyttyä oikeus kunnan järjestämään päivähoitopaikkaan. Päivähoito-oikeus on riippumaton vanhempien taloudellisesta asemasta tai siitä, opiskelevatko vanhemmat vai käyvätkö he työssä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.)

Lapsiperheiden oikeutta kunnalliseen päivähoitoon täydentävät ja sille vaihtoehdon tarjoavat lasten kotihoidon tuki sekä yksityisen hoidon tuki. Nämä vaihtoehdot tukevat lasten hoitamista kotona tai hoidon ostamista yksityisiltä markkinoilta. Suomalaisilla vanhemmilla onkin erilaisia hoivaoikeuksia: oikeus kunnalliseen päivähoitoon, oikeus kotihoitoon ja oikeus yksityistä hoivaa subventoiviin yhteiskunnallisiin tukiin (Kröger, Anttonen & Sipilä 2003).

Lasten päivähoitoon käytetään suurin osa lapsiperheiden palveluihin uppoavista menoista (ks. taulukko 1). Lasten päivähoito haukkaa 64 prosenttia näistä kokonaismenoista. Toiseksi eniten varoja käytetään lasten ja nuorten laitoshoidon. Lisäksi vaatimattoman osan kokonaismenoista kattavat yksityisen hoidon tuki sekä kodinhoitoapu. Lapsiperheiden palveluista kunnat rahoittavat 65 prosenttia ja valtio 35 prosenttia.

Taulukko 1.**Lapsiperheiden palveluihin käytetyt varat vuonna 2008.**

	Menot yhteensä (milj. €)	% kokonaismenoista
Lasten päivähoito	1711	64
Yksityisen hoidon tuki	71	3
Lasten ja nuorten laitoshoido	519	19
Kodinhuoltoapu	22	1
Muut	338	13
PALVELUT*	2661	100

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Sosiaalimenot ja rahoitus 2008.

*Palveluina annettavat sosiaaliturvaetuudet kattavat lasten päivähoiton, yksityisen hoidon tuen, lasten ja nuorten laitoshuollon, kodinhoitoavun sekä kasvatus ja perheneuvonnan, lasten ja nuorten perhehoidon sekä ensi- ja turvakotien menot ja Raha-automaattiyhdistyksen tuet lastensuojelua ja nuorisokasvatusta järjestäville organisaatioille ja yhdistyksille.

Seuraavassa taulukossa (taulukko 2) on esitetty perheiden ja lasten toimeentuloturvaan käytetyt varat vuonna 2008 ja eri etuuksien ja palveluiden prosenttiosuudet kokonaaisuudesta.

Taulukko 2.**Lapsiperheiden toimeentuloturvaan käytetyt varat vuonna 2008.**

	Menot yhteensä (milj. €)	% kokonaismenoista
Äitiysavustus	11	1
Vanhempainpäiväraha	831	31
Vanhempainpäivärahakauden palkat	60	2
Lasten kotihoidontuet	344	13
Lapsilisä	1425	53
TOIMEENTULOTURVA*	2753	100

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Sosiaalimenot ja rahoitus 2008.

* Toimeentuloturvana maksettavat etuudet sisältävät äitiysavustuksen, vanhempainpäivärahat, vanhempainpäivärahakauden palkat, lasten kotihoidontuet, lapsilisät ja elatustuen.

Lapsilisät ovat tärkein perhepoliittinen tulonsiirto lapsiperheille. Lapsilisien keskeisyys näkyy siinä, että lapsiperheiden saamista tulonsiirroista yli puolet muodostuu niistä. Lapsilisien taloudellinen merkitys lapsiperheille itselleen vaihtelee kuitenkin suuresti. Rikkaimmille lapsi-

lisien osuus jää kokonaistuloista pieneksi mutta pienituloisille lapsiperheille lapsilisät ovat merkittävä tulonlähde (Ruotsalainen 2006). Vanhempainpäivärahat ovat määrällisesti toiseksi tärkein perhepoliittinen tulonsiirto lapsiperheille. Vanhempainvapaajärjestelmä, jonka osa vanhempainrahat ovat, koostuu äitiysvapaasta, vanhempainvapaasta ja isyysvapaasta. Kolmanneksi eniten varoja käytetään lasten kotihoidontukeen ja pienet osuudet käytetään vanhempainpäivärahakauden palkkoihin sekä äitiysavustukseen. Suurimmat perheiden toimeentuloturvan rahoittajat ovat valtio ja kunnat. Seuraavaksi tärkein rahoittaja on työnantajat ja neljänneksi tärkein vakuutetut itse.

Materiaalinen hyvinvointi on lisääntynyt merkittävästi viime vuosikymmeninä ja samanaikaisesti tuloerot ovat kasvaneet. Sosiaaliturvajärjestelmämme ei ole onnistunut tulontasauksessa entiseen malliin. Erityisesti yksinhuoltajien ja perusetuuksilla elävien suhteellinen köyhyys on lisääntynyt huomattavasti vuodesta 1995. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että perusetuuksien tason kehitys ei ole seurannut yleistä palkkakehitystä. Tuloerot ovat kasvaneet ja suhteellisesti köyhien osuus lisääntynyt. Toisaalta kaikkein köyhimpiin kotitalouksiin kuuluvien määrä laski vuonna 2009 noin 13 000 henkilöllä. Tämä oli seurausta talouskriisistä johtuneesta yleisestä tulojen laskusta, jolloin köyhyysraja on siirtynyt alemmas. Samalla pienituloisten ryhmän sisällä tuloerot kasvoivat ja yhä useamman pienituloisen tulotaso jäi entistä kauemmaksi keskivertotulonsaajasta. (Tilastokeskus 2010.)

Usein puhutaan pohjoismaisesta mallista, johon kuuluvat tietyt piirteet kuten kaikille suunnatut yhtäläiset etuudet ja kattavat peruspalvelut. Suomessa kaikkia koskettavaksi perhepolitiikaksi voidaan lukea esimerkiksi lapsilisät sekä päivähoito, terveydenhuolto- ja koulujärjestelmä. Kaikkia koskeviin sosiaalietuuksiin kohdistuu vahvoja paineita sekä ideologisista että taloudellisista syistä (Anttonen & Sipilä 2000). Monien muiden etuuksien suhteen järjestelmämme on jotakuinkin valikoiva.

Viime vuonna työnsä lopettaneen Sata-komitean toimenkuvana oli luoda suuri suomalaisen sosiaaliturvan uudistamispaketti. Sen ainoa suoraan perheisiin kohdistunut uudistus oli mallittainen kotihoidontuen korotus. Muut uudistukset jäivät lapsiperheiden kannalta vaikutuksiltaan ja tasoiltaan lähinnä kosmeettisiksi järjestelmä uudistuksiksi.

Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysministeriön vanhempainvapaatyöryhmä selvittää vanhempainvapaajärjestelmän uudistamisen mahdollisuuksia laajasti ja ehdottaa sen pohjalta uudistuksia. Tavoitteena on tukea vanhemmuutta ja edistää lasten hyvinvointi, kannustaa isiä nykyistä enemmän perhevapaiden pitoon, parantaa vanhemmuudesta työnantajille aiheutuvien kustannusten korvaamista ja lisätä yhteiskunnan rahoitusosuutta, jakaa kustannukset tasapuolisemmin mies- ja naisvaltaisten alojen kesken sekä parantaa perheen ja työn yhteensovittamista.

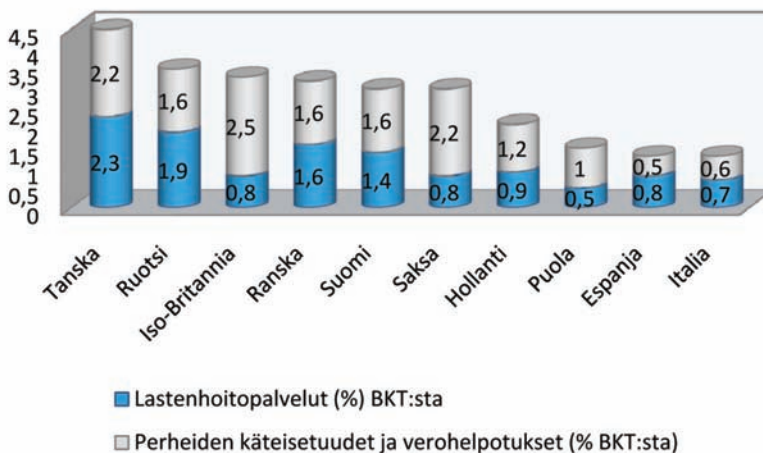
Vanhempainvapaatyöryhmä lupaa ottaa työssään huomioon uusimman tutkimustiedon lasten hyvinvoinnista, isäkiintiöiden vaikutuksen vanhempainvapaiden pitämiseen ja äitien pitämien perhevapaiden vaikutukset naisten työmarkkina-asemaan. Keskusteluun on noussut Islannin vanhempainvapaamallia (3+3+3) imitoiva ns. 6+6+6-malli, jossa yksi kuuden kuukauden jakso kuuluisi äidille, yksi isälle ja yhden vanhemmat voisivat jakaa sopimallaan tavalla. Nykyistä vanhempainvapaan ja isyysvapaan mallia on moitittu monimutkaiseksi. Tämän on myös arveltu olevan yksi syy siihen, että isyysvapaan pitäminen ei ole yleistynyt toivotulla tavalla. Ns. 6+6+6 malli on saanut tukea ministeritasolla, sen kannatusta ei ole kuitenkaan aikaisemmin selvitetty edustavassa kyselytutkimuksessa.

Perhepolitiikka meillä ja muualla

Suomen perhepolitiikkaansa kohdistamia taloudellisia panostuksia vertaillaan monissa yhteyksissä muihin Euroopan maihin. Tällaisia vertailuja tekevät esimerkiksi Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD ja Eurostat, jonka tehtävänä on tuottaa tilastotietoja Euroopan unionille. Vertailussa muihin maihin on hyvä ymmärtää, että eri maiden järjestelmät toimivat eri perustein, eivätkä kaikki perheitä koskevat etuus- ja tukijärjestelmät välttämättä pääse mukaan vertailuun.

Suomen julkiset menot perhepolitiikkaan ovat Euroopan keskitasoa (Kuvio 1.) Kuviosta ilmenee, että perhepolitiikkaan eniten resursseja bruttokansantuotteeseen verrattuna käyttävät Tanska ja Ruotsi. Kuitenkin perhepoliittisten välineiden (käteisetuudet, palvelut ja verohelpotukset) käyttö vaihtelee merkittävästi ja esimerkiksi pohjoismaissa verohelpotusten käyttöä ei enää suositeta toisin kuin esimerkiksi Ranskassa, Isossa-Britanniassa ja Saksassa. Suomessa yhteisverotus nousi viimeksi vuonna 2009 poliittisen oikeiston agendalle. Sen kannatus on aikaisemmin kaatunut tasa-arvokysymyksiin eli pääasiassa siihen, että yhteisverotuksen toteuttaminen voisi kannustaa naisia jäämään työvoiman ulkopuolelle.

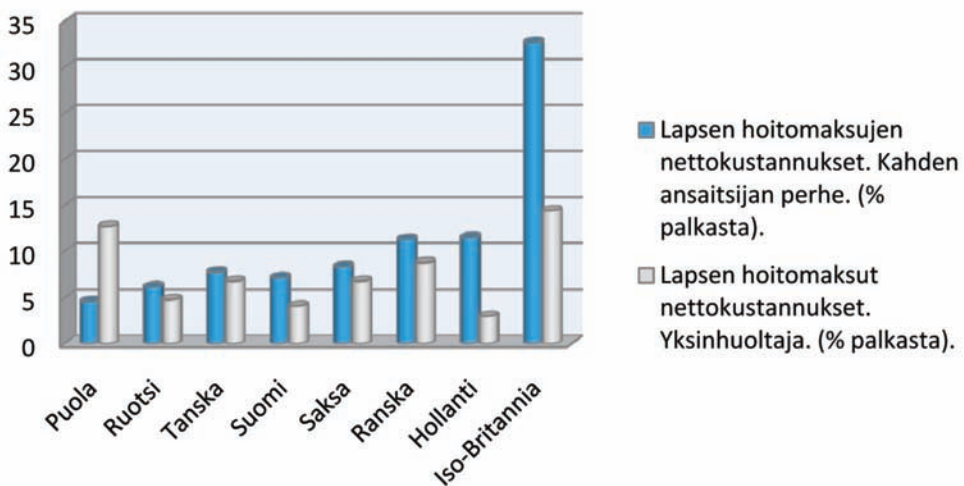
Käteisetuuksia ja verohelpotuksia käytetään OECD:n mukaan eniten Britanniassa. Toisaalta Eurostatin tilasto ei raportoi Britanniassa näin suuria osuuksia näissä etuusmuodoissa. Suomessa käteisetuuksia käytetään bruttokansantuotteeseen verrattuna suunnilleen saman verran kuin Ruotsissa ja Ranskassa. Saksassa osuutta nostavat perheille kohdistetut verohelpotukset. Palveluissa Suomi sijoittuu varsin hyvin mutta on kuitenkin Tanskaa, Ruotsia ja Ranskaa jäljessä. Toisaalta Suomen ansioksi voi lukea sen, että varsin matalasta kaupungistumisasteesta huolimatta palvelut on pyritty säilyttämään myös haja-asutusalueilla asuvien ulottuvissa. Kehitys ei kuitenkaan tässä asiassa liene tulevaisuudessa myönteinen, mikä johtuu kuntien isommasta koosta ja suurista säästötarpeista.

Kuvio 1.
Perhepolitiikkaan käytetyt varat bruttokansantuotteesta vuonna 2005.
Lastenhoitopalvelut, perheiden käteisetuudet ja verohelpotukset.

Tärkeintä lapsiperheille suunnattua palvelua eli päivähoitoa tuetaan monissa eri maissa. Esimerkiksi köyhemmät perheet, yksinhuoltajat sekä suurperheet saavat nauttia alennetuista päivähoitomaksuista. Tämän tuen tarkoituksena on lisätä lapsiperheiden välistä tasa-arvoa ja tasata lastenhankinnasta aiheutuvia kuluja perhemallista riippumatta.

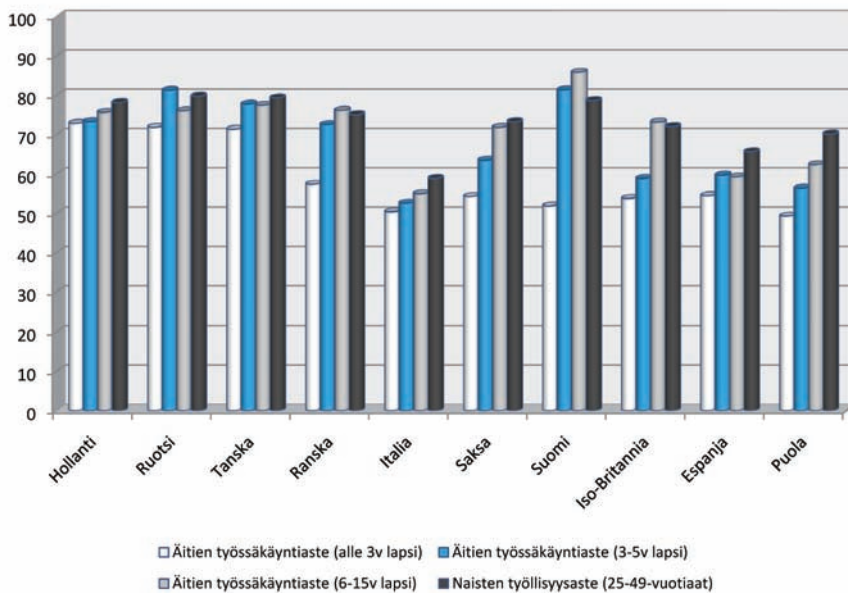
Suomessa on muihin maihin verrattuna varsin pienet päivähoitomaksut (ks. kuvio 2). Tarkastelussa olevista maista vain Puolassa ja Ruotsissa ovat kahden ansaitsijan perheen päivähoitomaksut suhteellisesti pienemmät kuin Suomessa. Yksinhuoltajien osalta päivähoitomaksut ovat pienemmät vain Hollannissa, kun kaikki lastenhoitoon liittyvät tuet ja vähennykset otetaan huomioon.

Kuvio 2.

Lasten hoitomaksujen nettokustannukset valikoiduissa Euroopan maissa 2004.

Lastenhoitopalveluiden taso, laajuus ja hoivajärjestelyt vaikuttavat merkittävästi naisen työssäkäyntiasteeseen. Useimmissa maissa naisten työssäkäynnin todennäköisyys kasvaa lasten täyttäessä kuusi vuotta. Esimerkiksi Suomessa 0–2-vuotiaiden lasten äitien työssäkäyntiaste on varsin matala vanhempainvapaaajärjestelyistä ja kotihoidontuen suosiosta johtuen. Näin pienten lasten äideillä on työssäkäyntiaste samaa tasoa esimerkiksi Turkissa ja Unkarissa. Suomessa alle kolmivuotiaiden lasten äitien työssäkäyntiaste on samaa tasoa kuin italialaisten äitien (kuvio 3). Suomessa alle 3-vuotiaiden lasten äitien alhainen työssäkäyntiaste johtuu paljolti kotihoidontuen suuresta suosiosta. Ruotsissa ja Tanskassa alle 3-vuotiaiden laittaminen päivähoitoon on huomattavasti yleisempää ja hollantilaisten äitien korkeaa työssäkäyntiastetta selittää osa-aikatöiden tekeminen. Yli kolmivuotiaita lapsia omaavien suomalaisten äitien työssäkäyntiaste on eurooppalaisittain huippuluokkaa ja jopa suurempi kuin vertailukohtana olevien 25–49-vuotiaiden naisten työllisyysaste.

Kuvio 3:

Äitien työssäkäyntiaste valikoiduissa Euroopan maissa vuonna 2007.

Suomalaisten kahden ansaitsijan mallin yleisyydestä johtuu se, että EU-määritelmän mukainen perheiden köyhyysriski (60% mediaanituloista) on varsin matala muihin Euroopan maihin verrattuna. Kahden alle 65-vuotiaan aikuisen, tai lapsia omaavan pariskunnan köyhyysriski on huomattavasti Euroopan keskitasoa pienempi. Perheiden tilanne on siis Suomessa varsin hyvä ja juuri perhe tai yhdessä kumppanin kanssa asuminen tarjoaa osaltaan työn lisäksi suojaa köyhyyttä vastaan. Myös yksinhuoltajien asema on huomattavasti kohonneesta köyhyysriskistä huolimatta Euroopan keskiarvoa pienempi. Yksinasuvien miesten ja naisten sekä eläkeläisten on Suomessa vaikeampi tulla toimeen kuin muiden.

Taulukko 3.

Köyhyysriski ennen tulonsiirtoja asumismuodon mukaan EU-15 maissa 2010, %.

Asumismuoto	Suomi	EU-15*
Yksinasuva	33	24
Yksinasuva alle 64-vuotta	29	22
Yksinasuva yli 65 vuotta	41	28
Yksinhuoltaja	24	35
Nainen, yksinasuva	33	28
Mies, yksinasuva	33	23
2 alle 65-aikuista	7	10
2 aikuista, joista toinen yli 65	11	16
2 aikuista ja 1 huollettava	7	12
2 aikuista ja 2 huollettavaa	7	14
2 aikuista ja 3+ huollettavaa	12	24
Kolme aikuista tai enemmän	4	10
Kolme aikuista tai enemmän + huollettava	8	17
Yhteensä	14	16

Lähde: Eurostat (2010a), Living Conditions and Social Protection

* EU-15: Itävalta, Belgia, Tanska, Suomi, Ranska, Saksa, Kreikka, Irlanti, Italia, Luxemburg, Hollanti, Portugali, Espanja, Ruotsi ja Iso-Britannia.

Monet erilaiset indikaattorit todistavat, että suomalaisessa sosiaali- ja perhepolitiikassa on varsin hyvä malli, joka on saatu toteutettua varsin edullisesti. Myös tuoreen yhdysvaltalais tutkimuksen (Newsweek 2010) mukaan Suomi on lapselle maailman paras maa syntyä. Ainoastaan terveydenhuollon taso on edelliseen vastaavaan tutkimukseen verrattuna heikentynyt. Samalla kuitenkin erilaiset yhteiskunnalliset ongelmat monimutkaistuvat ja on syntynyt paljon erilaisia ilmiöitä, joihin emme pelkällä makrotason tulonsiirtopolitiikalla kykene puuttumaan, kuten mielenterveysongelmien kasvu, ihmisten yksinäisyys ja tämänhetkinen työttömyys.

Perhepolitiikka ja talouskriisi

Nykyisellä talouskriisillä on ilmeisesti ollut suuri vaikutus perheiden hyvinvointiin Euroopassa. Suomea talouskriisi on kohdellut ilkeämmin kuin monia muita Euroopan maita (taulukko 4) ja tämä saattaa aiheuttaa lähivuosina paineita budjettileikkauksiin myös perhepolitiikassa. Vuoden 2008 loppupuolella alkanut talouskriisi oli Suomessa voimakkaimmillaan vuoden 2008 viimeisellä ja vuoden 2009 ensimmäisellä neljänneksellä. Sen jälkeen bruttokansantuotteen lasku on ollut vaikeampaa, ja tällä hetkellä ollaan päästy maltilliselle, joskaan ei vielä vakaalle nousu-uralle valtioiden elvytyspolitiikan aikaansaannoksena.

Taulukko 4.

BKT:n muutos Euroopassa vuosina 2008–2010, %.

Valtio	2008Q2	2008Q3	2008Q4	2009Q1	2009Q2	2009Q3	2009Q4	2010Q1
Espanja	0	-0,6	-1,1	-1,7	-1	-0,3	-0,1	0,1
Hollanti	0	-0,7	-1,1	-2,4	-1,1	0,6	0,4	0,2
Iso-Britannia	-0,1	-0,9	-1,8	-2,6	-0,7	-0,3	0,4	0,3
Italia	-0,7	-1,1	-2	-2,9	-0,3	0,4	-0,1	0,4
Kreikka	0,6	0,1	-0,7	-1	-0,3	-0,5	-0,8	-1
Puola	0,9	0,7	-0,3	0,5	0,6	0,6	1,1	0,5
Ranska	-0,6	-0,3	-1,7	-1,4	0,2	0,3	0,5	0,1
Ruotsi	0,1	0	-4	-3	0,7	0,3	0,4	1,4
Saksa	-0,6	-0,3	-2,4	-3,5	0,4	0,7	0,2	0,2
Suomi	0,5	-0,8	-3,4	-5,3	-0,4	0,5	-0,2	-0,4
Tanska	1	-1	-2,4	-1,8	-2,1	0,8	0,1	0,6
EU-15	-0,3	-0,6	-2	-2,5	-0,2	0,3	0,2	0,3

Lähde: Eurostat (2010b), National Accounts.

Perhepolitiikan kannalta kriisin vakavuus, hallitusten kyky reagoida siihen ja tavat, joilla kriisiin reagoidaan vaihtelevat kuitenkin suuresti maittain. Perheiden kunnilta saamien palveluiden osalta on talouskriisin merkittävin seuraus päivähoiton tuottamiseen käytettävissä olevien resurssien pieneneminen. Suomessa on talouskriisistä huolimatta toteutettu joitain perhe-etuuksien uudistuksia ja korotuksia. Perhepoliittisia uudistuksia ovat Suomessa viimeaikoina olleet seuraavat hyvin maltilliset korotukset ja parannukset (Gauthier 2010):

- Lapsilisää kolmannelta ja sitä seuraavista lapsista korotettiin 10 € (2009)
- Lapsilisä sidotaan indeksiin (2011)
- Alle 3-vuotiaiden yksityisen päivähoiton tukea korotettiin hieman yli 20 € (2009)
- Perhevapaiden minimipäivärahaa korotettiin (15 €–22 €) ja se sidotaan indeksiin (2011)
- Lasten kotihoidontukea korotettiin 20 €/kk (2009) ja se sidotaan indeksiin (2011)
- Osittaista kotihoidontukea (hoitoraha) korotetaan 20€/kk (2010)
- ”Isäkuukautta” pidennetään kahdella viikolla
- Elatustukea korotettiin 2,3 % nyt 140 €/kk (2009)

Talouskriisistä huolimatta myös muissa maissa on tehty lukuisia perhepoliittisia uudistuksia. Ruotsissa otettiin käyttöön uusi lastenhoidon palveluseteli, jonka tarkoituksena on lisätä valinnanvapautta kohtuuhintaisten lastenhoitopalvelujen välillä hoidon tuottajasta riippumatta.

Lisäksi väliaikaiseen vanhempainetuuteen lasten hoitoa varten ovat oikeutettuja myös muut kuin lapsen omat vanhemmat. Muun muassa Ranskassa, Italiassa ja Isossa-Britanniassa helpotetaan talouskriisistä kärsivien perheiden asemaa erilaisilla väliaikaisilla taloudellisilla tuilla. Tämän lisäksi Italiassa helpotetaan köyhien lapsiperheiden tilannetta antamalla tukea päivittäisiin hankintoihin kuten vaippoihin ja elintarvikkeisiin. (Gauthier 2010.)

Kymmenessä Euroopan maassa asumistukea tai muita asumista tukevia muotoja kehitettiin. Joissain maissa esimerkiksi lainansaannin ehtoja helpotettiin ja lämmityksestä aiheutuvia kuluja kompensoitiin köyhille perheille.

Talouskriisi ei ole kuitenkaan vaikeuttanut vain pienituloisten asemaa. Monia keskituloisia kriisi on kolhaissut työpaikan menetyksen vuoksi. Yksi vahvin perheisiin vaikuttava tekijä on työpaikkojen luominen ja niiden vähenemisen ehkäisy. Työllisyyden paranemisesta on saatu viime aikoina ensimmäisiä positiivisia signaaleja. Pieni viimeaikainen työttömyyden väheneminen on johtunut suurelta osin siitä, että ihmiset ovat siirtyneet opintojen pariin. Myöskään teollisuustyöpaikkojen jatkuva väheneminen, vientiyritysten puute tilauksista ja verokertymän pieneneminen niin valtioilla kuin kunnillakin eivät varmasti helpota perheiden tilannetta lähivuosina.

Talouskriisistä huolimatta on suurimmassa osassa Euroopan maita jatkettu perhepolitiikan rakenteellisia uudistuksia. Uudistukset eivät ole pelkästään perhepoliittisia vaan kokonaisvaltaisemmin sosiaalipoliittisia, kuten työllisyyden parantamiseen tähtäävät ohjelmat. Useissa maissa perheiden tilannetta helpottamaan tarkoitetut toimet ovat luonteeltaan väliaikaisia, eikä niiden jatkosta ole takuita. Muutamat kriisin kaltoin kohtelemat maat toteuttivat leikkauksia myös perhepolitiikkaan. Tällaisista maista esimerkkeinä voidaan mainita Viro, Unkari ja Latvia (Gauthier 2010).

Euroopan tulevaisuuden ongelmista (työttömyys, alhainen syntyvyys, väestön vanheneminen) on päästy yksimielisyyteen, mutta selvää vastausta ei ole saatu siihen, onko niihin puuttuminen EU-tasolla tarpeellista tai edes toivottua. Ennen tällaisiin ongelmiin on pääasiassa puututtu kansallisella tasolla, mutta yhteisten sisämarkkinoiden ja yhteisen valuutan tulon jälkeen olosuhteet ovat muuttuneet. Yhteiset markkinat ja yhteinen valuutta johtivat sosiaali- ja perhepolitiikassa uuteen tilanteeseen luomalla uusia rajoituksia ja tarpeita, ja pohjustivat mahdollisuutta lisääntyvään EU-tason puuttumiseen (Trubek & Trubek 2005).

Yhteisen valuutan vuoksi eivät kansalliset hallitukset enää voi hyödyntää rahapolitiikkaa välineenä työpaikkojen luomiseen. Myös Euroopan unionin vakaus- ja kasvusopimuksen asettamat vaatimukset rajoittavat rahapolitiikan käyttöä samasta syystä. Toisin sanoen lisääntyneet riippuvuudet tekevät jokaisen euroalueen maan riippuvaiseksi muiden maiden harjoittamasta talouspolitiikasta. Ensimmäiset vakavat merkit näistä riippuvuuksista nähtiin kun Kreikan mittavat ongelmat lopulta havaittiin. Tämän jälkeen monet Euroopan maat ovat aloittaneet merkittäviä julkisen sektorin säästö- ja tervehdyttämistoimenpiteitä, joiden voi olettaa vaikuttavan lähivuosina myös perhepolitiikkaan. Näin ollen Euroopan unionin taloustilanne näyttää olevan vahvempi muutosvoima kuin itse sosiaali- ja perhepoliittiset preferenssit.

Talouskriisi, hyvinvointivaltioiden yhteinen kustannuskriisi ja kasvava keskinäinen eurooppalainen riippuvuus luovat paineita myös perhepolitiikalle. Siksi on tärkeää tietää, mitä asioita suomalaiset pitävät tärkeimpinä, säilyttämisen ja kehittämisen arvoisina perheiden tukemiseksi.

2 Tutkimuksen tarkoitus ja aineisto

Vuoden 2010 Perhebarometri jatkaa Väestöliiton Perhebarometrien sarjaa. Edellisen kerran perhepoliittinen barometri julkaistiin vuonna 2004. Vuoden 2004 kyselyaineisto oli osa eurooppalaista DIALOG – Population Policy Acceptance-tutkimusta ja kosketti myös muita kuin perhepoliittisia aiheita. Tämä aikaisempi kysely toteutettiin postitse, vastausprosentti oli 55,7 ja vastaajien lopullinen määrä 3 821. Lomakkeen ja keräilytavan vuoksi vuoden 2004 kysely poikkeaa tämänvuotisesta, joten vertailua tehdään vain soveltuvien osien.

Tätä julkaisua varten tehdyssä uudessa edustavassa kyselyssä selvitettiin kansalaisten verotusta, perhepolitiikkaa, lapsiperheiden etuuksia, vanhemmuutta ja sukupuolirooleja sekä työn ja perhe-elämän yhdistämistä koskevia mielipiteitä ja asenteita. Halusimme myös mitata väestön mielipiteitä tietyistä viime aikoina ehdotetuista uudistuksista, kuten ns. 6+6+6 vanhempainvapaamalli ja yhteisverotus. Lomake oli saatavana suomeksi ja ruotsiksi.

Kyselyn suoritti TNS Gallup Oy verkkokyselynä loka–marraskuussa 2009 ja vastaajien lopullinen määrä oli tasan 2 000, joista puolet miehiä ja puolet naisia. Ikäryhmistä ovat aliedustettuina 30–39-vuotiaat ja yliedustettuina yli 50-vuotiaat. Alueellisesti vastaajat edustivat hyvin koko väestöä. Paremmin koulutetut sekä vähintään kolmen lapsen vanhemmat olivat hieman yliedustettuina. Eri ryhmiin kuuluvat vastaajat on eritelty tarkemmin taulukossa 5.

Vuonna 2004 vastaajien perhepoliittisia mielipiteitä tarkasteltiin heidän ikäryhmänsä, asuinpaikkansa, sosiaalisen asemansa ja perhetilanteensa mukaisesti. Vuoden 2010 Perhebarometriin on valittu hieman eri taustamuuttujia, koska esimerkiksi asuinpaikan merkitys perhepoliittisen mielipiteen muodostumiseen on vähäinen. Eri perhepoliittisten keinojen kannatus on myös pysynyt monilta osin samanlaisena vuoteen 2004 verrattuna, joten tässä Perhebarometrissa perhepoliittista mielipidettä tarkastellaan erityisesti iän, perhetilanteen, taloudellisen tilanteen sekä puoluekannan mukaisesti. Suomen perhepolitiikan historiaa ja kehitystä on kuvattu vuoden 2004 Perhebarometrissa, joten tässä teoksessa sitä ei toisteta.

Aineiston analyysi toteutettiin pääasiassa ristiintaulukoinnilla. Tämän lisäksi eri perhepoliittisia etuuksia ja sukupuolirooleja käsittelevistä kysymyksistä muodostettiin faktorit, joiden avulla tarkasteltiin näiden kysymyksien sisältöjen merkitystä eri ryhmille.

Analyysi etenee seuraavasti: Seuraavassa luvussa tarkastellaan kansalaisten mielipiteitä nykyiseen verotukseen ja lapsiperheitä koskettaviin palveluihin. Sen jälkeen tarkastellaan tärkeimpiä uudistusehdotuksia lapsiperheiden aseman parantamiseksi ja siitä siirrytään sukupuolten välistä työnjakoa ja vanhempainvapaata koskeviin kysymyksiin. Huomattavaa on, että kansalaisten mielipiteitä uuteen vanhempainvapaiehtotukseen (ns. 6+6+6-malli), perheverotukseen sekä muita kuin ydinperheeseen liittyviä hoivavastuita kyseltiin ensimmäisiä kertoja.

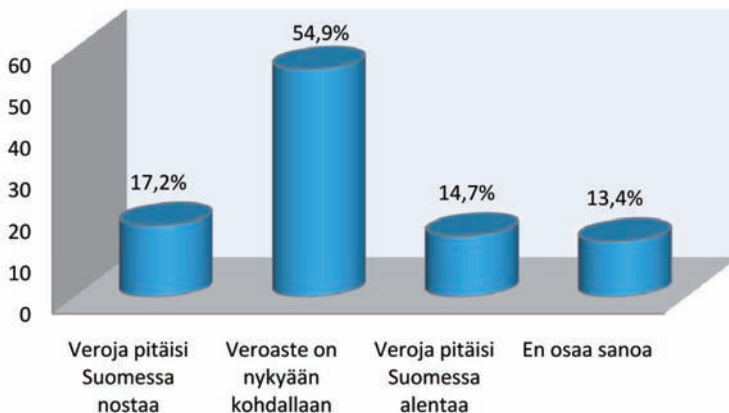
Taulukko 5. Vastaajat taustamuuttujien mukaan, %.

Kaikki vastaajat (N)	2000
Sukupuoli (%)	
Nainen	50
Mies	50
Ikäryhmät (%)	
20–29	25
30–39	15
40–49	20
50–59	36
60+	4
Kuntatyyppi (%)	
Pk-seutu	20
Turku/Tampere	10
70 000 – 150 000 asukkaan kaupunki	13
Kaupunkimainen kunta	23
Taajaan asuttu kunta	16
Maaseutumainen kunta	18
Koulutus (%)	
Peruskoulu	7,1
Ammatillinen perustutkinto	21,2
Ylioppilas	10,5
Opistoasteen ammatillinen tutkinto	23,4
Alempi korkeakoulututkinto	21,1
Ylempi korkeakoulututkinto	16,4
Lapsiluku (%)	
0	37
1	13
2	29
3+	20
Perhemalli	
Yksineläjä	20,9
Yksinhuoltaja	3,2
Pari	34,6
Pari, jolla lapsia	38,7
Muu	2,8
Puoluekanta	
Kokoomus	20
SDP	14,3
Keskusta	12,6
Vihreät	10,7
Vasemmistoliitto	5,7
Perussuomalaiset	4,9
Kristillisdemokraatit	2,9
RKP	2,3
Joku muu puolue	1,5
Nukkuvat	15
Ei halua sanoa	10,1

3 Kansalaisten toiveet verotuksen ja palveluiden kehittämiseksi

Sosiaaliturvaan, verotukseen ja julkisiin palveluihin liittyviä mielipiteitä on kyselty viime vuosina lukuisissa eri tutkimuksissa. Hyvinvointivaltiota koskevia tutkimuksia ovat tehneet yliopistojen ohella Stakes (nyk. THL), Elinkeinoelämän valtuuskunta, Veronmaksajain keskusliitto ja ammattijärjestöt. Lähes poikkeuksetta näiden tutkimusten tuloksena on ollut, että hyvinvointivaltiolla on kansalaisten keskuudessa suhteellisen vankka tuki. Myös eurooppalaisessa vertailussa suomalaiset suhtautuvat yhdessä muiden pohjoismaiden kanssa positiivisesti sosiaaliturvaan ja sen tarjoamiin etuuksiin, ja näiden koetaan lisäävän kansalaisten tasa-arvoisuutta. Muutenkin suomalaiset näyttävät luottavan eurooppalaisessa vertailussa politiikkoihin, puolueisiin ja virkamiehiin varsin hyvin.

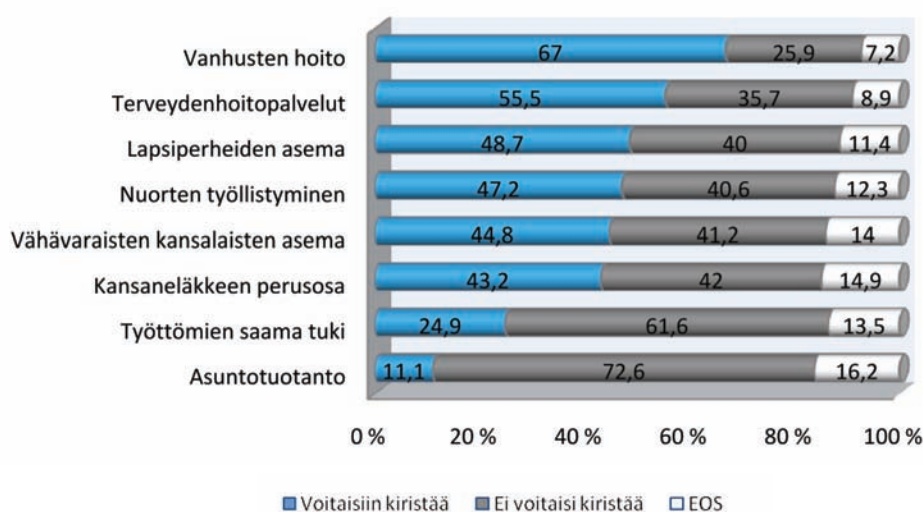
Perhebarometrikysely selvitti kansalaisten mielipidettä nykyisestä verotuksesta (kuvio 4). Tiedustelimme, voisiko verotusta korottaa, jos korotuksella parannettaisiin sosiaaliturvaa ja palveluita ja vastaavasti voisiko verotusta keventää, vaikka se voisi johtaa sosiaaliturvan ja palvelujen leikkauksiin. Emme tässä eritelleet eri verotusmuotoja (kunnallis- ja valtionvero, suorat ja epäsuorat verot) vaan vastaajat esittivät kantansa verotukseen yleensä.

Kuvio 4.
Enemmistö kannattaa nykyistä veroastetta suhteessa saatuihin palveluihin ja sosiaaliturvaan.

Kuviosta nähdään, että yli puolet vastaajista pitää nykyistä veroastetta hyvänä. Sellaisten osuus, jotka haluavat nostaa veroja on hieman suurempi kuin niiden, jotka haluavat laskea niitä. Verojen korotusta kannattavat voimakkaimmin naiset ja Vasemmistoliiton kannattajat.

Seuraavaksi kysyttiin, (kuvio 5) voisiko verotusta korottaa, jos korotus käytettäisiin tiettyihin hyvinvointivaltion ydintehtäviin kuuluviin tarkoituksiin. Näistä eriteltiin vanhustenhoito, terveydenhoitopalvelut, lapsiperheiden aseman parantaminen, nuorten työllistäminen, vähävaraisten kansalaisten aseman parantaminen, kansaneläkkeen perusosa, työttömien saama tuki ja asuntotuotanto.

Kuvio 5.
Vanhusten hoito ja terveyspalvelut suosituimpia veronkorotusten kohteita.

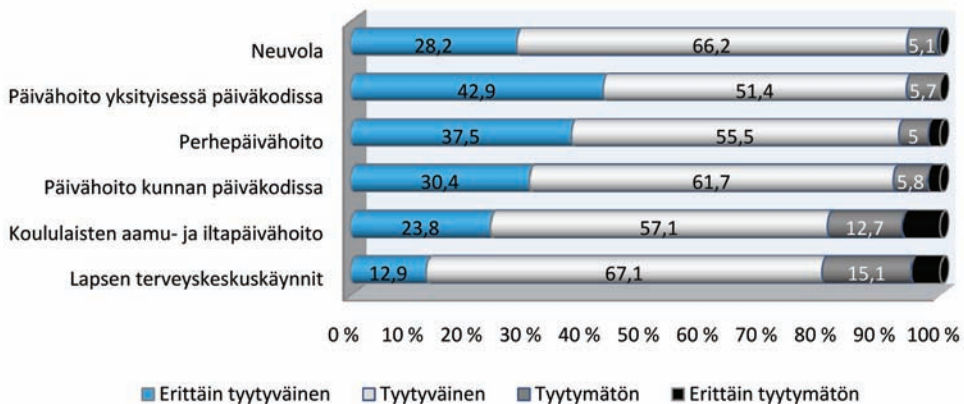
Yli puolet vastaajista hyväksyisi veronkorotukset, jos ne suunnattaisiin vanhustenhoidon ja terveydenhoitopalvelujen kehittämiseen. Hieman alle puolet voisi myös suvaita veronkorotukset, jos lapsiperheiden asemaa, nuorten työllistymistä, vähävaraisten kansalaisten asemaa parannettaisiin ja kansaneläkkeen perusosaa korotettaisiin. Sen sijaan veronkorotuksiin, jotka kohdistettaisiin työttömien saaman tuen korottamiseen tai sosiaaliseen asuntotuotantoon suhtauduttiin varsin penseästi.

Veronkorotusten suuntaamista lapsiperheiden aseman parantamiseen vaativat erityisesti ne, joilla on alle 10-vuotiaita lapsia. Heistä jopa 66 prosenttia kannatti tätä.

Kysyimme myös toisella kysymyksellä mihin verovaroja tulisi vastaajan mielestä kohdistaa, mikäli ne suunnattaisiin juuri lapsiperheiden tukemiseen. Vastaajat pitivät verovarojen kohdentamista kouluihin ja lasten terveydenhuoltoon tärkeimpinä. On mielenkiintoista, että tässä

juuri koulut nousevat niin keskeiseen asemaan. Valitettavasti emme kysyneet koulusta kokonaisuutena muissa kysymyksissämme. Tämän tuloksen pohjalta vaikuttaa kuitenkin siltä, että koulusta kannetaan enemmän huolta kuin lasten terveydenhoidosta. Kouluihin kohdistuvat leikkaukset koetaan hyvin kielteisiksi asioiksi erityisesti suurimmista kaupungeista kotoisin olevien vastaajien keskuudessa (Pk-seutu, Tampere, Turku). Myös avoimien vastausten useissa eri kommentoissa kannettiin huolta koulujärjestelmän tasosta. Muut avoimet vastaukset käsittelivät samoja aihepiirejä, joiden sisällön kysely jo itsessään tavoitti.

Tyytyväisyys lapsiperheille suunnattuihin palveluihin on varsin suurta (kuvio 6). Kuviossa on esitetty erittäin tyytyväisten ja tyytyväisten sekä tyytymättömien ja erittäin tyytymättömien prosenttiosuudet alle 10-vuotiaita lapsia omaavista sellaisilta, jotka ovat kutakin lapsiperheille suunnattua palvelua käyttäneet.

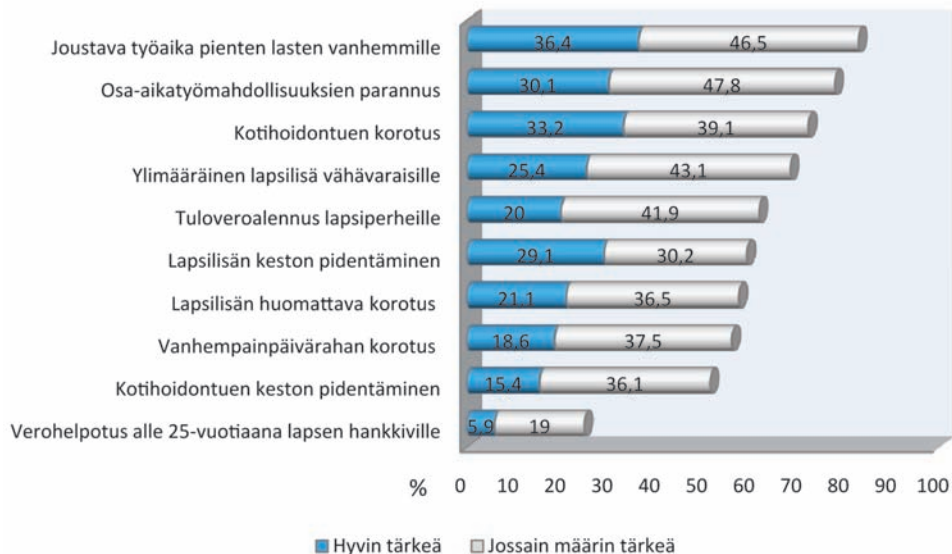
Kuvio 6.
Päivähoito- ja neuvolapalveluihin ollaan hyvin tyytyväisiä

Eniten erittäin tyytyväisiä palvelun käyttäjiä oli yksityisillä päiväkodeilla ja perhepäivähoidolla. Yksityistä päiväkotia käyttäneiden joukko oli kuitenkin pieni. Myös neuvolapalvelut ja päivähoito kunnan päiväkodissa nauttivat lasten vanhempien keskuudessa vankkaa kannatusta. Lievää kritiikkiä saivat koululaisten aamu- ja iltapäivähoito sekä lasten terveyskeskuskäynnit. Erityisen kriittisesti koululaisten aamu- ja iltapäivähoitoon suhtautuivat Pohjois-Suomessa asuvat, ja sen taso vaihtelee alueittain, koska aamu- ja iltapäivähoidon järjestävien tahojen kirjo on laaja.

4 Tärkein uudistus lapsiperheiden tukemiseksi

Miten lapsiperheiden asemaa pitäisi edistää? Kansalaisten mielipiteitä tärkeimmistä uudistuksista lapsiperheiden tukemiseksi kartoitimme monilla eri kysymyksillä. Kysymykset ovat osaltaan samoja kuin vuoden 2004 perhebarometrissa, jonka aineisto kerättiin vuonna 2002. Kysymysten muotoilu oli kuitenkin Euroopan laajuisesta tutkimushankkeesta johtuen hieman erilainen, mutta pyrimme vertailemaan tässä kyselyssä saamiamme vastauksia edelliseen kyselyyn mahdollisuuksien mukaan.

Kysymykset tärkeimmistä lapsiperheitä koskevista uudistuksista liittyivät työelämän joustavuuteen, lapsiperheille maksettaviin etuuksiin sekä verotukseen (kuvio 7). Kysymyksenasettelu oli seuraavanlainen: Miten tärkeänä pidät seuraavia lapsiperheitä koskevia toimenpiteitä?

Kuvio 7.

Joustavien työaika- ja osa-aikatyömahdollisuuksien lisäämisen ja osa-aikatyömahdollisuuksien parannuksen arvellaan olevan parhaita keinoja lapsiperheiden aseman parantamiseksi.

Vastaajat näkivät tärkeimmiksi uudistuksiksi lapsiperheiden tukemisessa joustavien työaikatarkaisujen lisäämisen pienten lasten vanhemmille, osa-aikatyömahdollisuuksien parantamisen ja kotihoidon tuen korottamisen. Epäsuosituimpia ratkaisuja olivat kotihoidon tuen keston pidentäminen sekä alle 25-vuotiaina lapsensa hankkineiden verohelpotus. Jos tarkastellaan vain ”hyvin tärkeä”-vaihtoehdon valintoja, nousee suosituimmiksi keinoiksi joustavan työajan lisääminen sekä kotihoidontuen korottaminen. Seuraavaksi eritellään tarkemmin näitä vastauksia.

Joustava työaika

Useampi kuin neljä viidestä toivoo siis lapsiperheiden elämän parantamiseksi erityisesti enemmän joustavuutta perheen ja työn yhdistämisessä. Mistä tämä vastaus kielii? Ovatko nämä asiat meillä hoidettu huonommin kuin muissa maissa vai onko kyse siitä, että elämän niin kutsutut ruuhkavuodet ovat väistämättä kiireistä aikaa?

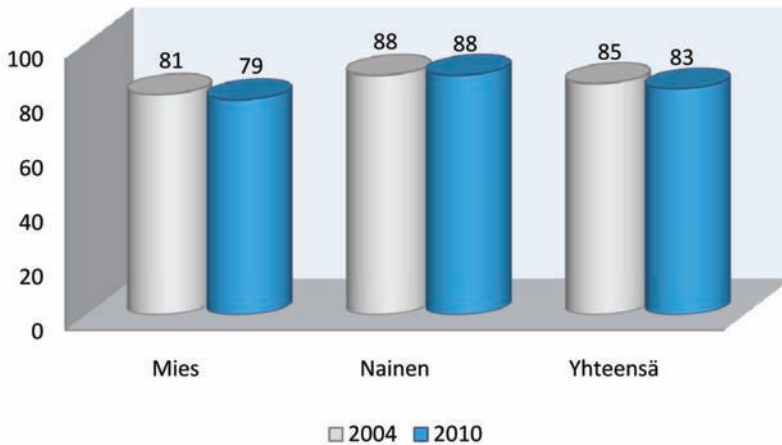
Työn ja perhe-elämän yhdistämisessä on Suomessa parhaimmiksi ratkaisuiksi koettu kattavien lastenhoitopalvelujen tarjoaminen alle 3-vuotiaille lapsille, mahdollisuudet hoitovapaisiin ja mahdollisuudet joustaviin työaikoihin ja lyhennettyyn työaikaan. Työn ja perheen yhdistäminen on ollut keskeinen työkalu käytännön perhepolitiikassa. Perhekeskeisessä ja syntyvyyttä edistämään pyrkivässä mallissa on erityisesti naisia haluttu tukea sovittamaan yhteen työntekoa ja perhe-elämää.

Suomalaisilla on varsin hyvät mahdollisuudet vaikuttaa työaikoihinsa, jos vertailukohtana ovat muut Euroopan maat. Joustaviin työaikoihin voi laskea esimerkiksi eri alojen sopimuksissa vaihtelevasti toteutuvan mahdollisuuden käyttää ylityötunteja loman pidentämiseen, mahdollisuuden pitää ylityötunteja vapaana, mahdollisuuden lyhentää työpäivää aiemmin kerätyillä tunneilla sekä mahdollisuuden liukuvaan työaikaan. Nykyään on varsin tavallista, että ylityö ei makseta palkkaa, vaan ne pidetään vapaana sopivana ajankohtana tai satunnaiset ylityöt katsotaan työnkuvaan kuuluvaksi. Tietysti on useita ammattialoja, joissa työajan joustot ovat miltei mahdottomia työn luonteesta johtuen. Tällaisia ovat esimerkiksi asiakaspalvelutyöt, kaupan myyntityöt, tehdastyöt, sairaanhoito sekä monet muut työt, joissa työn tekijän paikallaolo tiettyinä aikoina on tarpeellista ja välttämätöntäkin.

Jos erilaisia mahdollisuuksia tarkastellaan yhdessä ja verrataan muihin maihin, on aiemmin tarkastelussa olleista maista vain Ruotsissa paremmat mahdollisuudet erilaisiin työajan joustoihin kuin Suomessa (liitekuvio 1). Toisaalta mahdollisuus liukuvaan työaikaan on Suomessa varsin epätyypillistä muihin maihin verrattuna. Mahdollisuus työajan joustoihin on Suomessa kuitenkin varsin sukupuolittunutta ja miehillä on niihin huomattavasti useammin mahdollisuus kuin naisilla. (liitekuvio 2.) Ero miesten ja naisten välillä on suurin vertailussa olevissa maissa (Ruotsi, Ranska, Espanja, Italia, Iso-Britannia, Saksa, Hollanti, Kreikka, Puola). Tämä johtuu erityisesti siitä, että naiset ja miehet ovat meillä sijoittuneet varsin eri työtehtäviin, ja naisille tyypillisemmässä julkisen sektorin tehtävissä kuten koulussa ja sairaaloissa on työn luonteen vuoksi hankalampaa joustaa.

Vuoden 2004 perhebarometrissa 81 prosenttia miehistä ja 88 prosenttia naisista kannatti

joustavaa työaikaa pienten lasten vanhemmille. Joustavan työajan kannatus on pysynyt lähes samana. Erittäin tärkeänä tätä keinoa piti vuonna 2004 25 prosenttia miehistä ja 39 prosenttia naisista, kun nyt vastaavasti 30 prosenttia miehistä ja 40 prosenttia naisista. Erittäin tärkeänä joustavaa työaikaa pitävien miesten osuus on siis kasvanut.

Kuvio 8.

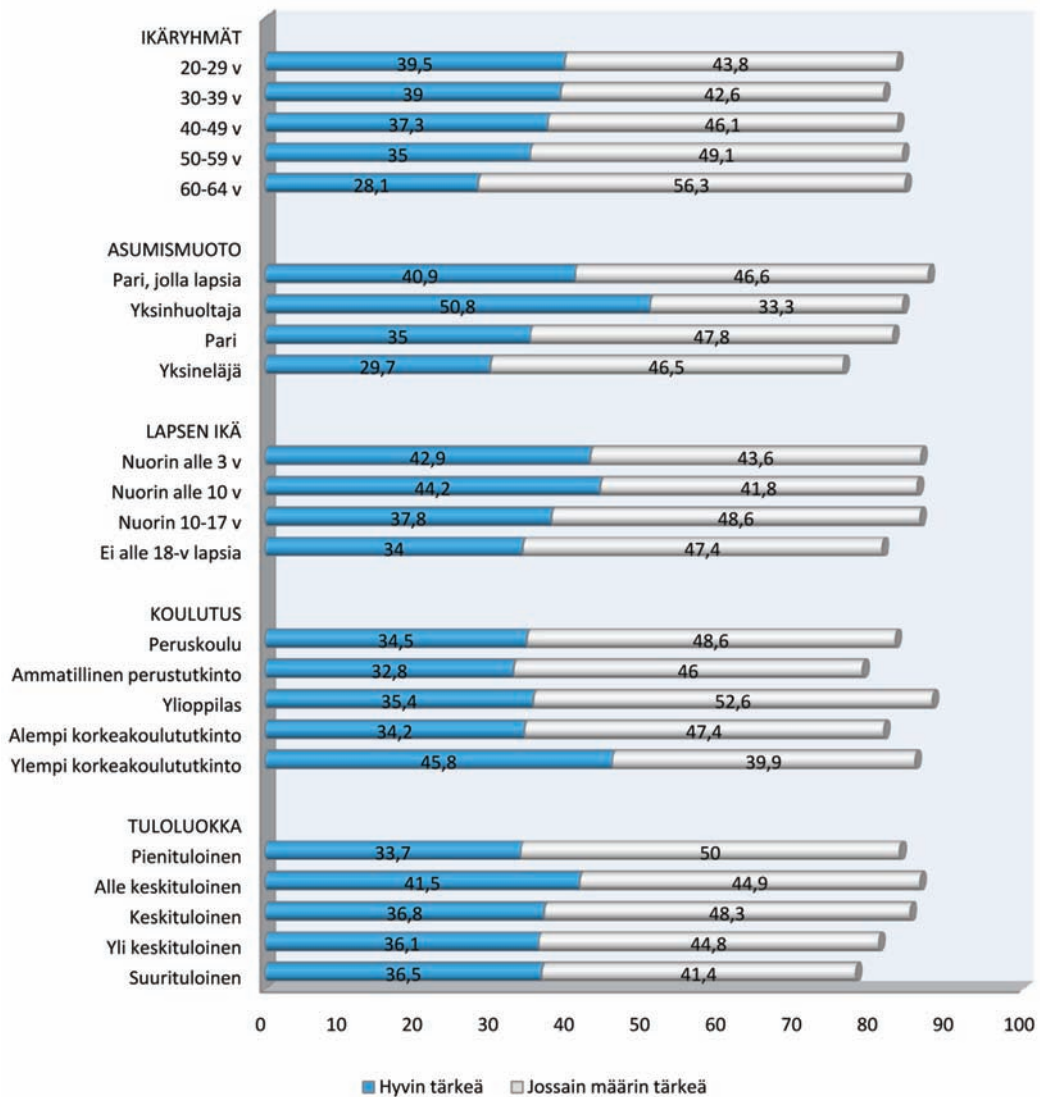
Joustavaa työaikaa tärkeänä pitävien osuudet vuosina 2004 ja 2010, %.

Naisten mielipiteiden voimakkuus selittyy muun muassa Suomen työmarkkinoiden rakenteella, jotka ovat sukupuolinäkökulmasta erittäin jakautuneet ns. naisten ja miesten ammatteihin. Naisilla on myös miehiä selvästi suurempi vastuu lapsiperheen kotitöistä. Sukupuolten välinen tasa-arvo perheen arkirutiinien hoidossa onkin heikointa pareilla, jotka elävät pienten lasten kanssa (Miettinen 2008).

Joustavaa työaikaa kaipaavat (kuvi 9) paljon myös yksinhuoltajat, sekä alle 10-vuotiaiden lasten vanhemmat ja ylemmän korkeakoulututkinnon omaavat. Pienten lasten vanhemmat kokevat odotetusti tarvitsevansa lisää joustoa työelämään. Ylemmän korkeakoulututkinnon omaavien joustavan työajan kannatus johtuu epäilemättä siitä, että he työskentelevät usein asiantuntija-ammateissa, joissa työpäivien pituus voi vaihdella suurestikin ja olla vaikeasti ennakoitavissa.

Mielenkiintoista kyllä tulotaso ei juuri vaikuttanut siihen, miten tärkeänä vastaaja piti työajan joustoja. Työn luonne ja asema työpaikalla ovat silti tuloista osittain erillinen tekijä. Joustavaa työaikaa erittäin tärkeänä pitävien osuus vähenee iän kasvaessa mutta toisaalta joustavan työajan kannatus on sinänsä varsin vakaata eri ikäluokissa.

Myös vuonna 2004 pienten lasten vanhempien joustavalle työajalle oli laaja kannatus kaikissa väestöryhmissä.

Kuvio 9.

Kaikki väestöryhmät pitävät joustavaa työaikaa tärkeänä.

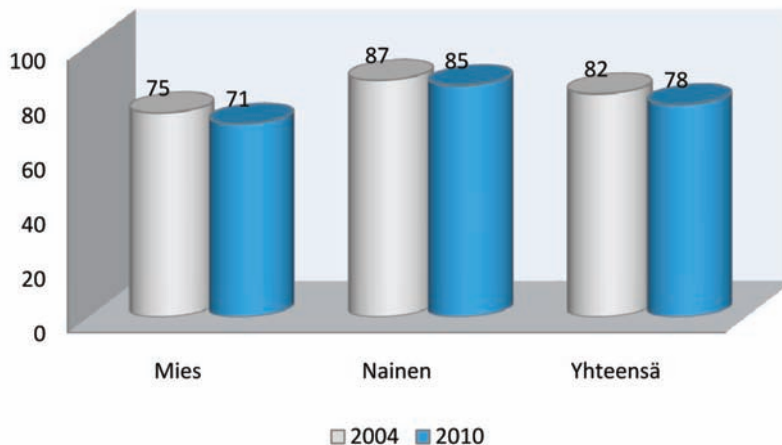
Osa-aikatyömahdollisuuksien parannus

Suurin osa suomalaisista toivoo myös parempia mahdollisuuksia osa-aikatyön tekemiseen. Suomi poikkeaa monista muista länsimaista siinä, että meillä sekä naiset että miehet ovat tyypillisesti tehneet täyttä työpäivää. Useissa muissa maissa varsinkin pienten lasten äidit tekevät osa-aikatyötä. Tosin Suomessa on 90-luvun alusta ollut mahdollisuus olla kotona hoitamaan pientä lasta kunnes tämä täyttää kolme vuotta, ja noin joka toinen vanhempi, yleensä äiti on tätä mahdollisuutta hyödyntänyt. Kärjistäen voi sanoa, että nyky-Suomea luonnehtivat on-off vaihtoehdot: joko täysillä työelämässä tai täysin kotona. Eri elämänalueiden osa-aikainen yhdisteleminen on ollut harvinaisempaa ja usein osin byrokratian vuoksi hankalaa.

Osa-aikatoita tehdään Suomessa vähän muihin Euroopan maihin verrattuna. Osa-aikatyöt ovat täällä usein huonosti palkattuja ja niitä ei ole vielä hyvin integroitu suomalaiseen malliin. Naisten kokopäivätyötä on myös haluttu tukea sekä sukupuolten välisen tasa-arvon ja naisten taloudellisen riippumattomuuden vuoksi että työvoiman vahvan kysynnän vuoksi. Sosiaaliturvajärjestelmä on myös osa-aikatoiden suhteen kankea ja perheellisten mahdollisuudet sovittaa yhteen perhe-etuudet ja osa-aikatyöt ovat huonot. Myönteisenä asiana voidaan nähdä, että työn verotus on Suomessa pientä matalissa tuloluokissa. Hollannissa ja Saksassa työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen hoituu pääasiassa osa-aikatoiden avulla mutta Suomessa tätä vaihtoehtoa ei juuri suosita. Suomessa osa-aikatoita tekevät pääasiassa nuoret ja opiskelijat, jotka haluavat lisätienestejä elintasonsa parantamiseksi.

Huomattavaa on (liitekuvio 3.), että Suomessa niin sanottu kahden elättäjän malli, jossa molemmat parisuhteen osapuolet käyvät töissä on yleisintä valikoiduissa maissa (Ruotsi, Ranska, Espanja, Italia, Iso-Britannia, Saksa, Hollanti, Kreikka, Puola). Etelä-Euroopan maissa yleensä molemmat tai vain toinen parisuhteen osapuolista käy töissä eli nämä maat ovat jakautuneet kahden ja yhden elättäjän malleihin. Niin sanottu puolentoista elättäjän malli, jossa toinen käy kokopäivätöissä ja toinen osa-aikatoissa on suosittu erityisesti Hollannissa ja Saksassa. Etelä-Euroopan maita on pidetty usein mieselättäjämallin esimerkkimaina mutta toisaalta joidenkin ammattien huonosta palkkatasosta ja paikoin huonosta sosiaaliturvasta johtuen ei ole muuta vaihtoehtoa kuin se, että molemmat käyvät töissä. Esimerkiksi Trifiletti (1999) on sitä mieltä, että Italiassa mieselättäjämalli ei ole ollut niinkään perinteinen vaan tosiasiaa elintason kohoaminen on mahdollistanut naisten jäämisen kotiin.

Vuoden 2004 perhebarometrissa 75 prosenttia miehistä ja 87 prosenttia miehistä kannatti enemmän ja parempia osa-aikatyön mahdollisuuksia pienten lasten vanhemmille. Nyt 75 prosenttia miehistä ja 85 prosenttia naisista kannatti tätä keinoa, joten osa-aikatoiden kannatus on pysynyt lähes samalla tasolla. Erittäin tärkeä-vaihtoehdon valinneissa sukupuoliero on kuitenkin huima. Naisista 42 prosenttia pitää tätä erittäin tärkeänä kuin miesten osuus voimakkaimmassa vaihtoehdossa on vain 20 prosenttia. Vuonna 2004 tätä mieltä oli 35 prosenttia naisista. Erittäin naiset siis pitävät osa-aikatyömahdollisuuksien lisäämistä toivottavana.

Kuvio 10.

Osa-aikatoita tärkeänä pitävien osuudet vuosina 2004 ja 2010, %.

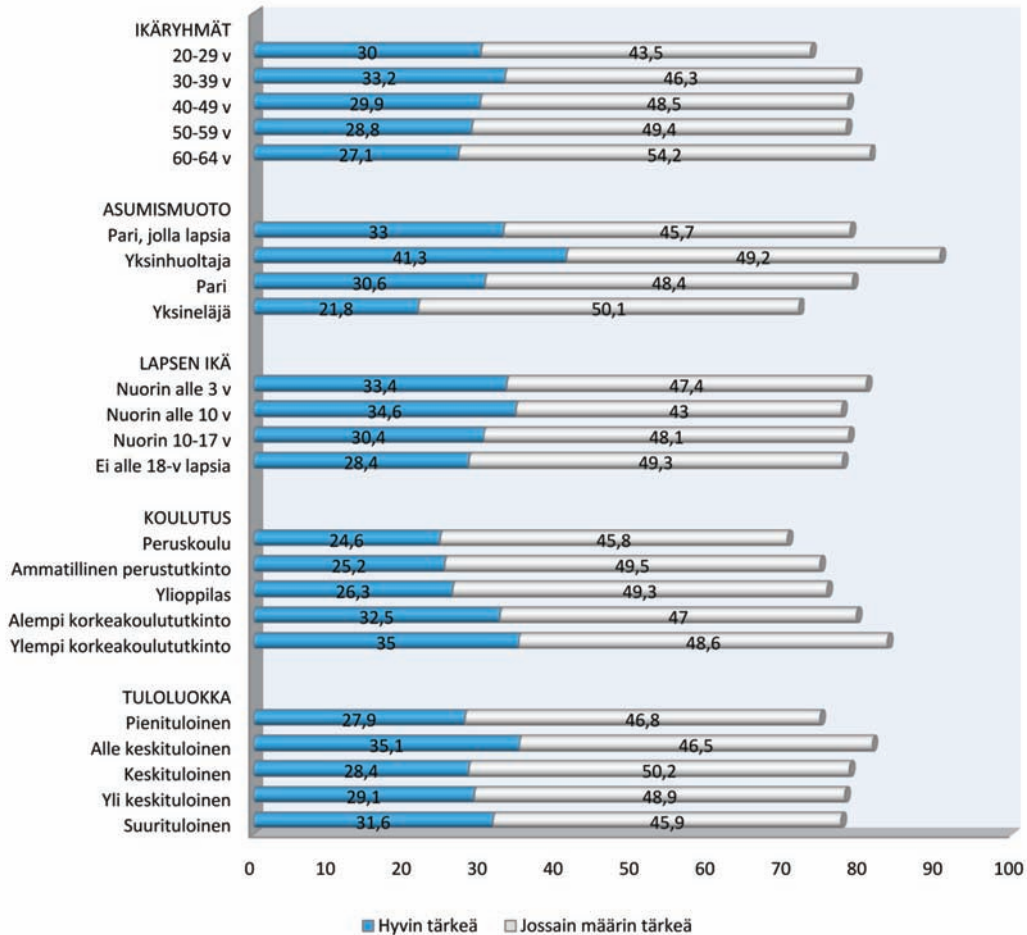
Koulutustason kasvaessa parempien osa-aikatyömahdollisuuksien kannatus kasvaa. Peruskoulun koulutukseksi ilmoittaneet pitivät osa-aikatoita vähemmän tärkeänä keinona kuin muut koulutusryhmät. Tuloluokissa ei ollut suuria eroja mielipiteissä vaikkakin alle keskituloiset erosivat hieman muista. Myös yksinhuoltajat, ja ne joilla on alle 10-vuotiaita lapsia, kannattivat muita enemmän osa-aikatoita.

Kotihoidontuen korotus

Kolmanneksi eniten vastaajat kannattivat kotihoidontuen korotusta lapsiperheiden aseman parantamiseksi. Kuten osa-aikatyö, on tämäkin poliittisia intohimoja herättävä asia.

Kotihoidontukea käytetään Suomessa ahkerasti mutta erityisesti alle 2-vuotiaiden kotihoidontuella hoidettujen lasten osuus on laskenut hiljalleen vuodesta 2000. Vuoden 2000 lopussa näin hoidettuja 9 kk-2-vuotiaita lapsia oli 58 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä, kun vuoden 2008 lopussa heitä oli 51 prosenttia. Kotihoidontuen piirissä on 60 prosenttia 1-vuotiaista ja 2-vuotiaista enää 37 prosenttia. (Kansaneläkelaitos 2009.)

Kun vanhempainrahakausi on Suomessa päättynyt, voi isä tai äiti jäädä alle 3-vuotiaan lapsen hoitamiseksi kotiin ilman, että työsuhde katkeaa. Vanhemmat eivät voi olla hoitovapaal-

Kuvio 11.

Erityisesti yksinhuoltajat pitävät osa-aikatoitua tärkeänä.

la samanaikaisesti. Hoitovapaajakson vähimmäispituus on kuukausi. Alle kolmivuotiaan lapsen hoitamiseksi kotona voi kotiin jäävä vanhempi hakea lapsen kotihoidon tukea. Kotihoidon tuki on tarkoitettu korvaamaan lasten hoidosta aiheutuvaa ansionmenetystä.

Kotihoidontuen määrä vaihtelee kunnittain. Lasten kotihoidontuen kuntalisää maksaa noin kuudennes manner-Suomen kunnista. Kunnat asettavat usein erilaisia ehtoja kotihoidon tuen kuntalisälle. Kunnat kannustavat lasten kotihoitoon kotihoidontuella. Kotihoidon tuen kuntalisän määrä vaihtelee 67 eurosta 252 euroon ja sitä maksetaan lähinnä alle 3-vuotiaista lapsis-

ta. Lasten kotihoidon tuen kuntalisän suuruus perhettä kohden on keskimäärin 136 euroa kuukaudessa. Kotihoidontuen sisaruslisä ei ole kovin yleinen ja sitä maksaa reilut 20 kuntaa. Sisaruslisän suuruus on keskimäärin 65 euroa lapselta. (Kuntaliitto 2007.)

Lähes kaikki kotihoitoa tukevat kunnat ovat asettaneet joitakin ehtoja kuntalisän maksamiselle. Kolme neljästä edellyttää, että vanhempi hoitaa itse lasta. Yli puolet kunnista edellyttää, että perheen kaikki lapset hoidetaan kotona. Edellytyksenä voivat olla myös työn tai opiskelun keskeyttäminen tai minimikotihoidoaika. (Emt.)

Kotihoidon tuki herättää kuitenkin ristiriitaisia tunteita ja sitä on vastustettu esimerkiksi seuraavin perustein (Sipilä 2010):

- Kotihoidontuki saattaa kannustaa lyhytnäköisten ratkaisujen tekemiseen, joka uhkaa naisten urakehitystä ja eläkkeiden kertymistä
- kotihoidontuki lisää perheiden köyhyyttä ja naisten työttömyyttä. Taloudellisista syistä tuki on pieni: Valtio ja kunnat säästävät päivähoitokuluissa mutta menettävät verokertymässä
- kotihoidontuki lisää äitien ja lasten syrjäytymistä eikä tue maahanmuuttajaperheiden integroitumista

Kotihoidon tukea puolustavat näkemykset ovat olleet seuraavanlaisia (Sipilä 2010):

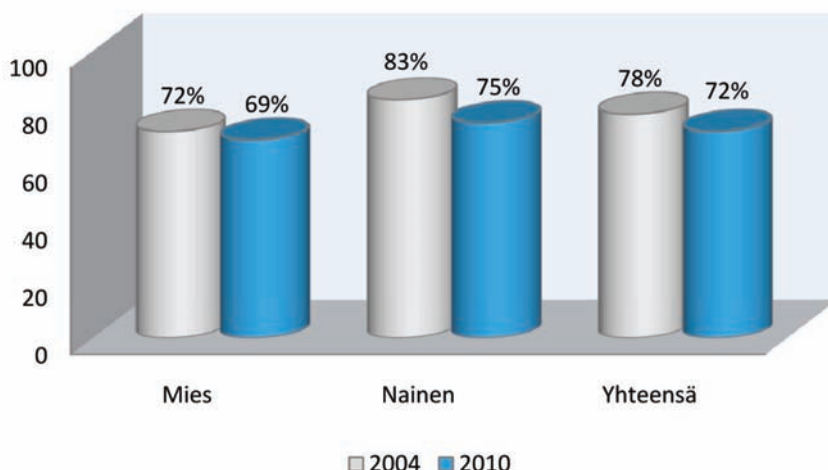
- kotihoidontuki antaa perheille mahdollisuuden järjestää hoiva omalla tavallaan.
- kotihoidontuki antaa ihmisille mahdollisuuden yhdistää työ ja perhe haluamallaan tavalla
- kotihoidontuki lisää perheen parissa käytettyä aikaa ja lisää perheen merkitystä
- kotihoito on lasten hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta hyvä vaihtoehto.

Lasten kotihoidon tuella on ollut useita erilaisia tavoitteita. Sen virallinen tehtävä on tarjota kunnalliselle päivähoidolle vaihtoehto. Lisäksi kotihoidon tuella on ollut Anttosen (1999) mukaan piilotavoitteita, joista selkein on ollut sen rooli kuntien päivähoitokustannusten pienentäjänä. 1990-luvun laman aikana kotihoidontuki muuttui piilotavoitteesta ilmitavoitteeksi, koska kustannussäästöt tulivat yleisesti hyväksytyiksi.

Mikkolan (2003) tutkimuksessa kotiäidit perustelivat kotihoitoa kiireettömyydellä, lapsen rytmin mukaan elämisellä ja turvallisuudella ja omaa äitiä pidettiin lapsen parhaana hoitajana, lapsensa asiantuntijana. Lisäksi kotihoidon ajateltiin turvaavan lasta päiväkodeissa yleisiltä sairastelukierteiltä.

Kotihoidon tuki on ollut myös OECD:n huomion kohteena johtuen tuen sukupuolten välistä tasa-arvoa sekä naisten työmarkkina-asemaa heikentävistä vaikutuksista (ks. OECD 2005 ja 2007). Erityisesti OECD on kritisoinut kotihoidon tuen kuntalisää ja esittänyt huomion, että kotihoidontuen korkea taso ja pitkä kesto ovat aiheuttaneet sen, että useat pienten lasten äidit Suomessa eivät ole ansiotyössä. Kotihoidon tuen vuoksi 1–2-vuotiaista lapsista 44 prosenttia on päivähoidossa kun esimerkiksi Ruotsissa osuus on 85 prosenttia. Tästä huolimatta yli kolmi-vuotiaita lapsia omaavien äitien työssäkäyntiaste on eurooppalaisittain korkea, joten paluu työhön kotihoidontuelta on onnistunut varsin hyvin (ks. ed. luku).

Vuonna 2004 kotihoidontuen olemassaoloa kannatti 72 prosenttia miehistä ja 84 prosenttia naisista. Tässä tutkimuksessa kysyttiin mielipidettä kotihoidontuen korotukseen. Kotihoidontuen korotusta kannatti 69 prosenttia miehistä ja 75 prosenttia naisista (kuvio 12). Erittäin tärkeänä tämän lapsiperheille suunnatun etuuden korottamista piti 39 prosenttia naisista ja 27 prosenttia miehistä.

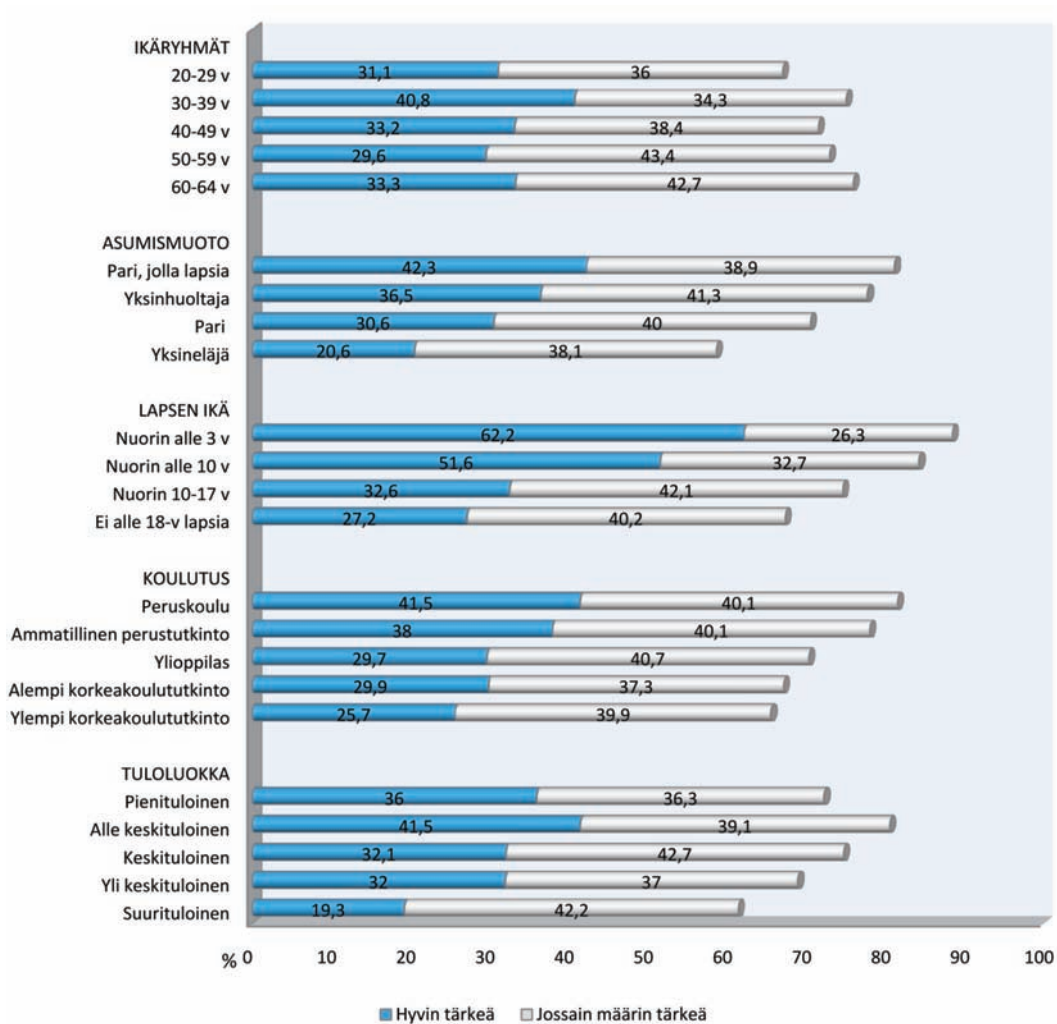

Kuvio 12.
Kotihoidontuen korotus koetaan tärkeäksi.

Kotihoidontukea pitivät erityisen tärkeänä lapsiperheet eli ne, joille tämä tukimuoto on ajankohtainen (kuvio 13). Perheistä, joilla oli alle 3-vuotiaita lapsia, oli kotihoidon tuen korotusta kannattavia 90 prosenttia ja alle 10-vuotiaita lapsia omaavista vielä 84 prosenttia. Huomattavaa on, että kotihoidontuen korotuksen kannatus on suurempaa pareilla, joilla on lapsia verrattuna yksinhuoltajiin. Tosin yksinhuoltajien valinnan mahdollisuudet ovat pienemmät kuin niiden, joiden perheessä on kaksi tulonlähdettä.

Tulojen ja koulutuksen kasvaessa kotihoidontuen kannatus laskee hieman, joka tukee aiemmin mainittua epäilyä siitä, että tukimuoto on tärkeämpi vähätuloisemmille ja kouluttamattomammille vastaajille. Heille tuki on suhteellisesti suurempi, ja heidän saattaa myös olla hankalampi palata mielekkäisiin töihin verrattuna korkeammin koulutettuihin.

Kotihoidon tuen korotusta piti erittäin tärkeänä tai jossain määrin tärkeänä yli 60 prosenttia vastaajista, lukuun ottamatta yksinasuvia ja lapsettomia ihmisiä. Sen sijaan kotihoidon tuen ulottamista siihen asti kunnes lapsi menee kouluun, kannatti puolet vastaajista. Suomalaiset haluavat selvästi pitää kotihoidontuen taapero-ikäisten lasten hoitovaihtoehtona. Pitkäaikaisemman kotiäitiyden kannatus on kahtia jakautunutta.

Kuvio 13.

Kotihoidontuen korotuksen suosio suurinta nuoria lapsia omaavilla pareilla ja matalammin koulutetuilla.

Lapsilisät

Lapsilisät ovat kallein yksittäinen lapsiperheiden tukimuoto (vrt. alaluku Suomalaisen perhepolitiikan menorakenne). Nykyisessä lapsilisäjärjestelmässä kaikille lapsiperheille maksetaan samansuuruiset lapsilisät lasta kohden perheen tuloista ja varallisuudesta riippumatta.

Kahden tulonsaajan perheissä lapsilisien osuus on vaatimaton, tuloista riippuen 3–6 prosenttia kokonaistuloista. Tulojen pienetessä lapsilisän osuus kokonaistuloista tietenkin kasvaa ja esimerkiksi yksinhuoltajille lapsilisä on hyvin tärkeä osa tuloja.

Lapsilisillä korvataan lapsista aiheutuvia kustannuksia ja tasataan siten lapsettomien ja lapsiperheiden välisiä kustannuseroja. Lapsilisillä on sekä pyritty rohkaisemaan ihmisiä hankkimaan enemmän lapsia että vähentämään lasten köyhyyttä. Yhden teini-ikäisen lapsilisä peittää lapsen kustannuksista kuitenkin vain alle viidenneksen. Suurissa perheissä lapsilisien kasvaessa lapsiluvun mukaisesti kustannuskattavuus on jo yli 90 prosenttia. (Kontula 2004.)

Lapsilisää maksetaan eri Euroopan maissa yleensä 18 vuoden ikään asti. Hollannissa lapsilisää maksetaan 21. ikävuoteen asti ja esimerkiksi Isossa-Britanniassa, Sveitsissä ja Saksassa lapsilisän päättymisajankohta riippuu siitä, opiskeleeko nuori vai ei. Lapsilisän määrä nousee tyypillisesti esimerkiksi kolmanteen lapseen asti ja Suomessa lapsilisän määrä nousee viidenteen lapseen asti.

Suomessa asuvasta lapsesta maksetaan lapsilisää, kunnes hän täyttää 17 vuotta. Murrosikäiset ovat eräänlaisia väliinputoajia. Vaikka nuorten menot ovat suurimmillaan, lapsilisät loppuvat ja opintorahat ajankohtaistuvat vasta myöhemmin. Perheiden siis täytyy lisätä tukea tämänikäisille lapsilleen. Lapsilisää korotettiin erittäin maltillisesti kolmannesta ja sitä seuraavista lapsista vuonna 2009, koska lapsilisän reaaliarvo oli alentunut (taulukko 6).

Taulukko 6.

Lapsilisä Suomessa vuonna 2004 ja 2010

	2004	2010
ensimmäisestä lapsesta	100 €	100 €
toisesta lapsesta	110,5 €	110,5 €
kolmannesta lapsesta	131 €	141 €
neljännestä lapsesta	151,50 €	161,5 €
jokaisesta seuraavasta lapsesta	172 €	182 €

Perhebarometrin vastaajilta kysyttiin tulisiko lapsilisien suuruus kytkeä jollain tavalla perheen tulotasoon. Vaihtoehdot olivat: 1) Perheen tulojen perusteella laskettava lapsilisä (mitä alhaisemmat tulot, sitä suurempi tuki, 2) lapsilisä ainoastaan vähätuloisille perheille ja 3) perheen tuloista riippumaton lapsilisä (nykyinen järjestelmä). Vastaajat siis tiesivät myös miten heidän kannattamansa muoto suhtautui nykyiseen järjestelmään.

Nykyistä perheen tuloista riippumatonta lapsilisäjärjestelmää kannatti vähemmistö vastaajista, eli 37 prosenttia naisista ja 39 prosenttia miehistä. Toisaalta nykyisen lapsilisäjärjestelmän kannatus on kasvanut. Vuonna 2004 naisista 34 prosenttia ja miehistä vain 28 prosenttia miehistä kannatti nykyistä lapsilisäjärjestelmää.

Yli puolet vastaajista oli perheen tulojen mukaan maksettavan lapsilisäjärjestelmän kannalla. Ainoastaan vähätuloisille kohdennettuja lapsilisiä kannatti 9 prosenttia naisista ja 8 prosenttia miehistä. Vastaavat luvut olivat vuonna 2004 11 prosenttia naisista ja 14 prosenttia miehistä.

Lapsilisä käytettiin useimmiten nimenomaan lapsiin ja perheiden yleisiin menoihin. Mitä pienemmät tulot perheellä on, sitä enemmän lapsilisät sekoittuvat muihin käyttövaroihin. Lapsilisien säästäminen tai niiden käyttäminen lasten isompiin hankintoihin lisääntyy tulojen kasvaessa. Hyvin harva raportoi käyttävänsä lapsilisät omiin tarpeisiinsa.

Tarjoamistamme lapsilisäjärjestelmää koskevista uudistusehdotuksista 200 euron ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille perheille sai eniten kannatusta. Toisaalta jos tarkastelemme vain hyvin tärkeä- vaihtoehdon valinnoita, nousee lapsilisän keston pidentäminen kannatuimmaksi perhepoliittiseksi toimenpiteeksi lapsilisien suhteen.

200 euron ylimääräistä lapsilisää vähävaraisille perheille kannattivat erityisesti yksinhuoltajat, pienituloiset ja matalamman koulutuksen omaavat. Tulojen kasvaessa tämän vaihtoehdon kannatus vähenee. Huomattavaa kuitenkin on, että tätäkin ehdotusta kannatti melkein kaikista väestöryhmistä yli 65 prosenttia.

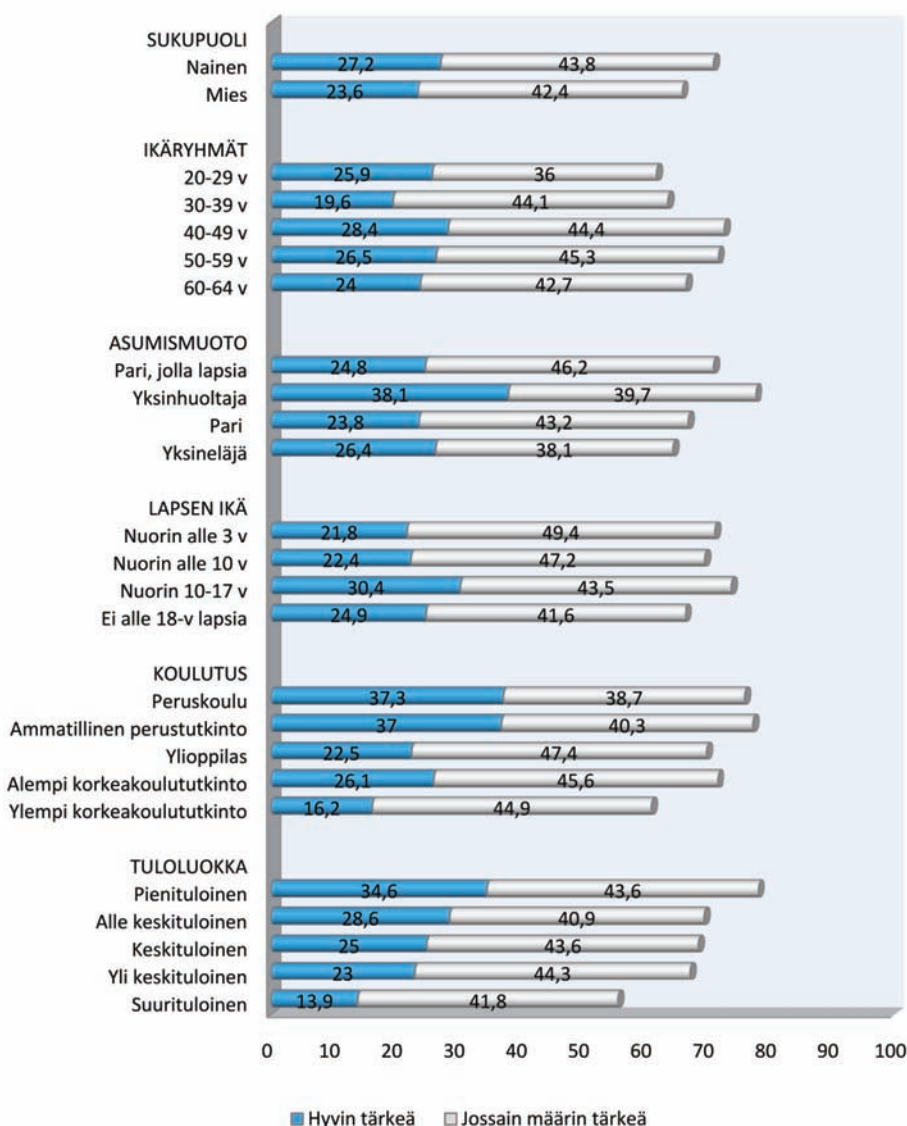
Lapsilisän ulottamista siihen, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta kannattivat erityisesti naiset, 10–17-vuotiaita lapsia omaavat eli ne, joille asia on ajankohtainen ja yksinhuoltajat. Koulutustason kasvaessa lapsilisän pidentämisen kannatus hieman laskee.

Lapsilisän huomattava korotusta pitivät tärkeänä erityisesti yksinhuoltajat ja ne, joilla on alle 10-vuotiaita lapsia. Muita vahvemmin tätä etuusmuotoa kannattivat myös pienituloiset ja matalamman koulutuksen omaavat.

Tuloveroalennus lapsiperheille

Pohjoismaissa perheitä ei tueta verotuksen avulla. Työssäkäyvillä puolisoilla on erillisverotus ja kummankin käydessä palkkatyössä ei puolisoikohtaisia vähennyksiä ole käytössä.

Mualla Euroopassa perhetukien ja tulonsiirtojen perusmuotona on verotuki. Verotuella lapsiperheille jää vastaavista tuloista runsaammin varoja käyttöön kuin lapsettomille. Tällainen verotuki toteutetaan tavallisesti niin sanotulla yhteisverotuksella, jolloin paremmin ansaitseva (tai ainoa työssäkäyvä) puoliso saa tuntuvan alennuksen verotukseensa.

Kuvio 14:

Pienituloiset ja yksinhuoltajat pitävät ylimääräistä lapsilisää pienituloisille tärkeänä.

Tyypillisissä yhteisverotuksen maissa Espanjassa, Ranskassa ja Saksassa tuetaan verotuksella runsaimmin lapsiperheitä, joissa toinen puoliso on tuloton eli ei käy kodin ulkopuolella työssä. (Kurjenoja 2003; Pylkkänen & Riihelä 2010.)

Suomessa lapsiperheiden verovähennyksistä luovuttiin 1990-luvulla. Puolisoiden yhteisverotus nousee aika ajoin keskusteluun. Viimeksi asia herätti suurta keskustelua vuonna 2009, kun silloinen pääministeri Matti Vanhanen esitti vapaaehtoista yhteisverotusta. Mallin mukaan perheet voisivat itse valita, verotetaanko heitä erikseen vai yhdessä.

Puolisoiden verotuksessa on useita vaihtoehtoja. Toisessa ääripäässä puolisoiden verotukseen eivät vaikuta lainkaan toisen puolison tulot (erillisverotus) toisessa ääripäässä verotus on riippuvainen puolisoiden yhteenlasketuista tuloista (puhdas yhteisverotus). Puolisoiden yhteisverotus on usein valinnainen. Valinnaisuus vähentää sukupuolista diskriminointia. Esimerkiksi Ranskassa puolisoiden yhteisverotus on kuitenkin pakollinen (Pylkkänen & Riihelä 2010). Yhteisverotuksessa puolisoiden veroasteet ovat usein yhtä suuret. Vähemmän ansaitsevan veroaste on siten usein korkeampi kuin jos puolisoita verotettaisiin erikseen.

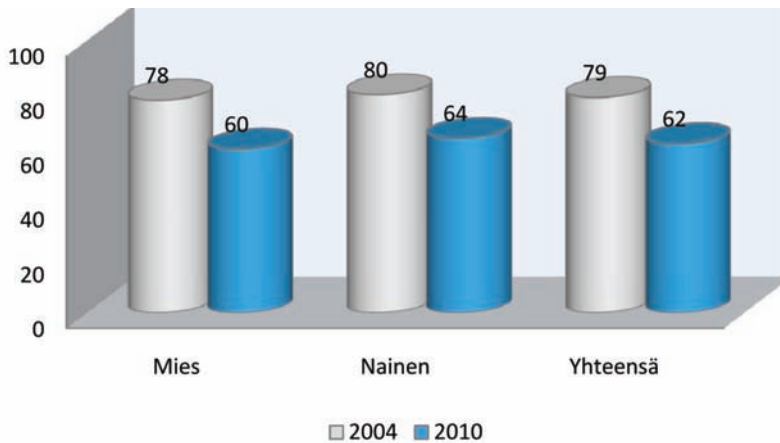
Pylkkänen ja Riihelä (2010) ovat laskeneet yhteisverotuksen hyötyjä kahdella eri mallilla. Ensimmäisessä yhteisverotusvaihtoehdossa verovähennykset kohdennetaan henkilökohtaisiin tuloihin, minkä jälkeen verotettavat tulot lasketaan yhteen ja jaetaan kahdella. Lopulliset verot lasketaan kummallekin erikseen puolitetun tulon perusteella. Toisessa vaihtoehdossa puolisoiden kaikki veronalaiset ansiotulot (palkat ja tulonsiirrot) lasketaan yhteen ja jaetaan puoliksi tulolajeittain ja vähennykset tehdään vasta puolitetuista tuloista. Esimerkkinä on käytetty kahden vanhemman perheitä, joilla on alle 3-vuotias lapsi.

Vaikka reilusti yli puolet pariskunnista hyötyisi yhteisverotuksesta, kaikki eivät välittömästi siitä hyötyisi. Vaihtoehto 1 tuottaisi yhteisverotuksesta hyötyville keskimäärin 785 euron veronalennuksen perhettä kohti vuodessa. Ne jotka eivät uudistuksesta hyötyisi, menettäisivät keskimäärin 25 euroa vuodessa. Sen sijaan vaihtoehto 2 tuottaisi niille, jotka eivät hyödy yhteisverotuksesta tappiota keskimäärin 300 euroa vuodessa. Toisaalta 2 vaihtoehdosta hyötyville jäisi ensimmäiseen vaihtoehtoon verrattuna huomattavasti enemmän käteen, eli keskimäärin 1340 euroa vuodessa perhettä kohti. (Emt.)

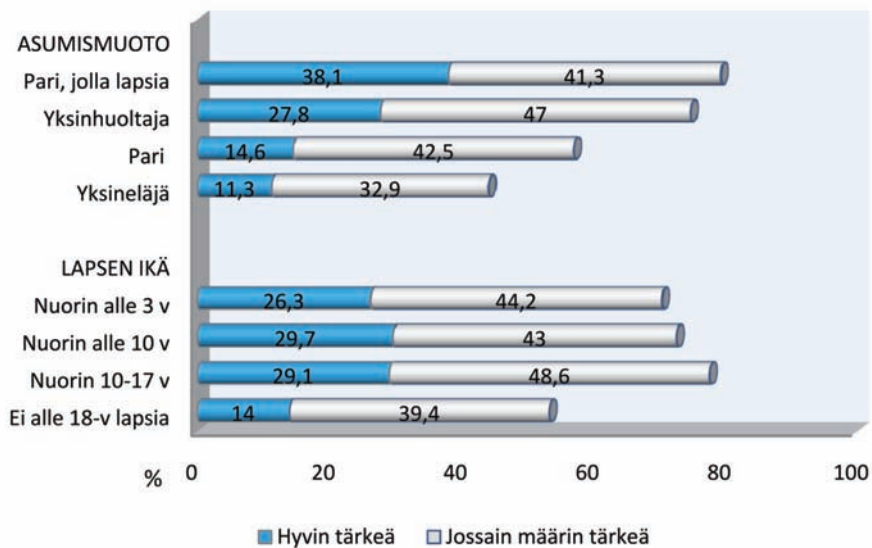
Kysyimme vastaajilta mielipidettä myös siitä, mikä olisi paras verotuksellinen vaihtoehto lapsiperheiden tilannetta helpottamaan. Parhaimpana vaihtoehtona vastaajat pitivät sitä, että verotettavien tulojen alarajaa korotettaisiin. Toiseksi parhaimpana vaihtoehtona pidettiin valinnaista yhteisverotusta ja kolmanneksi parhaana lapsista tehtäviä verovähennyksiä. Alle 10-vuotiaiden lasten vanhempien mielestä paras vaihtoehto olisivat lapsista tehtävät verovähennykset.

Tulostemme mukaan kyseisen perhepoliittisen instrumentin kannatus on vankkaa, joskin laskemaan päin. Vuonna 2004 tuloveroalennusta ihmisille, joilla on huollettavia lapsia, kannatti 78 prosenttia miehistä ja 81 prosenttia naisista. Suurinta verovähennysten kannatus oli lapsiperheillä. Asian henkilökohtainen merkitys vaikutti jonkin verran vähennysten kannattukseen, mutta se oli silti laajaa niidenkin keskuudessa, joita asia ei henkilökohtaisesti koskettanut. Vuonna 2010 on tilanne muuttunut hieman (kuvio 15). Nyt 68 prosenttia naisista ja 63 prosenttia miehistä piti tätä toimenpidettä erittäin tärkeänä tai jossain määrin tärkeänä.

Odotetusti ne pariskunnat, joilla on lapsia, ovat lapsiperheiden verovähennysten suurimpia kannattajia (kuvio 16). Heistä verovähennyksiä hyvin tärkeinä tai jossain määrin tärkeinä pitää 79 prosenttia vastaajista ja yksinhuoltajista vielä 74 prosenttia. Lapsen iän mukaan tarkasteltuna on 10-17-vuotiaita lapsia omaavien kannatus verovähennyksille on suurinta, joskin myös muista vanhemmista verovähennyksiä kannattaa yli 70 prosenttia.

Kuvio 15:
Lapsiperheille suunnattua tuloveroalennusta tärkeänä pitävien osuudet vuosina 2004 ja 2010, %.

Kuvio 16.
Lapsiperheiden verovähennyksiä tärkeinä pitävien osuudet, %.

Vanhempainpäivärahan korotus

Perhelisien (äitiysrahat ja vanhempainrahat) tarkoituksena on korvata työssä käyneen äidin tai isän tulojen menetystä äitiys- ja perhevapaan ajalta. Vanhempainvapaa alkaa äitiysvapaan jälkeen. Vanhempainvapaan ajalta Kela maksaa vanhempainrahaa 158 arkipäivältä eli reilut puoli vuotta. Lapsi on noin 9 kuukauden ikäinen, kun vanhempainraha päättyy. Vanhempainvapaalle voi jäädä joko äiti tai isä. Sen voi jakaa jaksoiksi niin, että isä ja äiti ovat vapaalla vuorotellen. Molemmat vanhemmat eivät voi olla vapaalla yhtä aikaa (poikkeuksena nk. monikkoperheet). Erillisiä jaksoja saa olla kummallakin enintään 2 ja niiden tulee kestää vähintään 12 arkipäivää. (Kansaneläkelaitos 2008.)

Vanhempainvapaita voivat täysimääräisesti hyödyntää vain pysyvässä työsuhteessa olevat, koska heillä on oikeus palata entiseen työhönsä. Suomalainen vanhempainvapaa on pysytellyt lähes 1980-luvun alun tasolla ilman suurempia muutoksia. Muissa Pohjoismaissa perhevapaiden kokonaispituutta ja isien kannustamista vapaiden jakamiseksi on kehitetty enemmän. (Haataja 2004.)

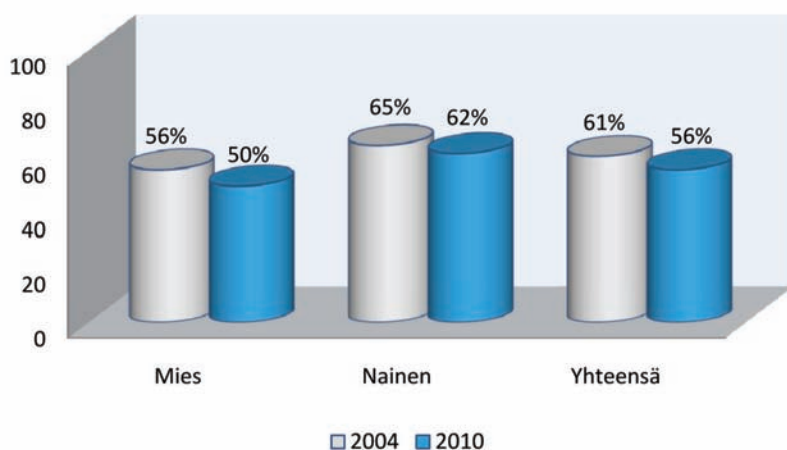
Vanhempainpäivärahojen sukupuolittuneisuutta kuvaa se, että vuonna 2008 noin 91 prosenttia niistä maksettiin äidille. Miesten osuus vanhempainvapaiden kokonaiskestosta oli vain 1,7 prosenttia ja maksetuista päivärahakausista 6,7 prosenttia (Haataja 2009). Tätä eroa tasoittamaan on Suomessa kehitetty erityinen isäkuukausi isille.

Lapsen syntymän jälkeen pidetyn isyysvapaan lisäksi isä voi pitää isäkuukauden lapsensa kanssa. Kun isä käyttää vanhempainrahakaudesta vähintään 12 viimeistä arkipäivää, hän saa sen jatkoksi 1–12 ylimääräistä arkipäivää vapaata. Tätä noin neljän viikon jaksoa kutsutaan isäkuukaudeksi. Isäkuukausi on yhdenjaksoinen kausi, joka voi olla siis enintään 24 arkipäivää ja vähintään 13 arkipäivää. Arkipäiviin luetaan päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipyhät. Vuonna 2010 isäkuukausi pitenee 13–36 arkipäivään niillä perheillä, joilla oikeus vanhempainpäivärahaan alkaa vuoden 2010 puolella. Ensimmäiset pidennetyt isäkuukaudet vieteen siis aikaisintaan syksyllä 2010. Äidille ei makseta isäkuukauden ajalta vanhempainpäivärahaa. Äiti voi isäkuukauden ajaksi mennä esimerkiksi töihin tai käyttää palkallista vuosilomaansa. (Kansaneläkelaitos 2010.)

Keskimääräinen äideille maksettu päiväkorvaus oli 49,70 euroa ja isille maksettu 69,90 euroa. Vähimmäismääräistä päivärahaa sai 14,8 prosenttia äideistä ja vain 2,7 prosenttia isistä. Vähimmäismääräinen vanhempainpäiväraha jää alle työttömyyspäivärahan rajan. Vanhempainpäivärahan määrä lasketaan hakijan työtulojen perusteella. Se on tyypillisesti noin 75 prosenttia saajan bruttotuloista ja se määräytyy yleensä hakijan aiempien eli verotettujen työtulojen perusteella, ei siis tämänhetkisten työtulojen mukaan. (Kansaneläkelaitos 2008.)

Vuonna 2004 vanhempainpäivärahan korotusta kannatti vastaajista 56 prosenttia miehistä ja 64 prosenttia naisista. Vuonna 2010 vastaavat luvut ovat 53 prosenttia miehistä ja 62 prosenttia naisista (kuvio 17). Vanhempainpäivärahan korottamista vuonna 2004 toivoivat erityisen voimakkaasti nuoret naiset, joilla oli lapsia.

Vuonna 2010 voimakkaimmin tätä perheiden aseman parantamiseksi suunniteltua etuutta kannattivat yksinhuoltajat ja ne, joilla on alle 10-vuotiaita lapsia (Kuvio 18). Myös matalamman koulutuksen omaavat pitivät vanhempainpäivärahan korottamista tärkeämpänä kuin korkeammin koulutetut.

Kuvio 17.
Vanhempainpäivärahan korotusta pidetään tärkeänä.

Kylmää käteistä, työelämän joustoja vai kotihoivaa

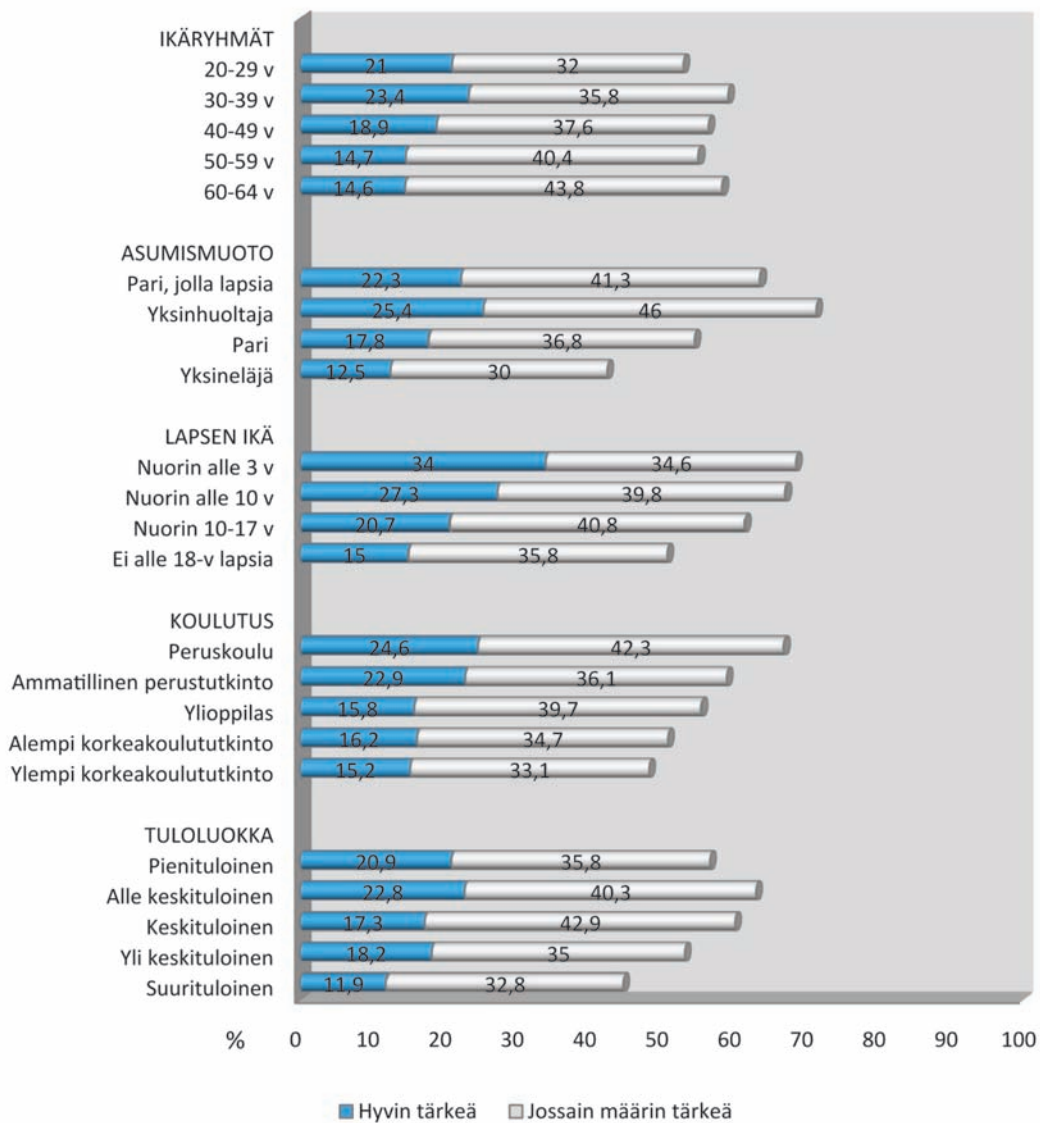
Edellä osoitettiin, että useat perhepolitiikan vaihtoehdot saivat vankkaa kannatusta eri väestöryhmissä. Asiaa voi lähestyä myös parilla vaihtoehtoisella tarkastelutavalla. Ensimmäinen vaihtoehtoinen keino oli seuraava: Kyselyssä vastaajille annettiin mahdollisuus nimetä itselleen tärkein perhepolitiikan keino kaikista vaihtoehdoista lapsiperheiden aseman parantamiseksi. Vastaukset on koottu taulukkoon 7.

Kaikkien vastaajien mielestä eniten lapsiperheiden asemaa parantaisi heidän mielestään joustavan työajan kehittäminen ja laajempi käyttö. Joustava työaika oli myös miltei kaikkien väestöryhmien suosikki. Jos tarkastelemme vain lapsiperheitä, heidän preferenssinsä ovat hyvin erilaiset.

Alle 3-vuotiaiden ja alle 10-vuotiaiden lasten vanhempien ensisijainen suosikki lapsiperheiden aseman parantamiseksi on kotihoidontuen korotus. Lasten kotihoitoa siis arvostetaan hyvin paljon. Kouluikäisten lasten vanhemmat pitävät lapsiperheiden tuloveroalennusta tärkeimpänä ja kannattavat eniten veromallia, jossa lapsista saisi tehdä verovähennyksiä.

Pienituloisten mielestä tärkein keino olisi ylimääräisen lapsilisän osoittaminen vähävaraisille perheille, mutta muissa tuloluokissa tärkeimmäksi nousee joustava työaika. Jokainen toivoo siis sitä, mikä juuri siinä elämänvaiheessa koetaan tärkeimmäksi. Keskituloisilla niukin resurssi on aika, koska työajan joustoja toivotaan lisää.

Puolueiden äänestäjistä Keskustan, Kokoomuksen, SDP:n ja Vihreiden äänestäjät pitävät joustavien työaikamahdollisuuksien kehittämistä tärkeimpänä. RKP:n äänestäjät toivovat ensisijaisesti enemmän ja parempia osa-aikatyömahdollisuuksia ja Vasemmistoliiton sekä Perussuomalaisen äänestäjät ylimääräistä lapsilisää vähävaraisille.

Kuvio 18.

Erityisesti yksinhuoltajat toivovat vanhempainpäivärahan korotusta.

Taulukko 7. Joustava työaika tärkein kaivattu asia miltei kaikissa väestöryhmissä.

	Tärkein	Toiseksi tärkein
Mies	Joustava työaika	Tuloveroalennus
Nainen	Joustava työaika	Kotihoidontuen korotus
20–29	Joustava työaika	Kotihoidontuen korotus
30–39	Joustava työaika	Kotihoidontuen korotus
40–49	Joustava työaika	Tuloveroalennus
50–59	Joustava työaika	Tuloveroalennus
60–64	Joustava työaika	Kotihoidontuen korotus
Ei alle 18-v. lapsia	Joustava työaika	Ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille
Nuorin lapsi 10–17-v.	Tuloveroalennus lapsiperheille	Lapsilisän keston pidentäminen
Nuorin lapsi alle 10v.	Kotihoidontuen korotus	Tuloveroalennus lapsiperheille
Nuorin lapsi alle 3v.	Kotihoidontuen korotus	Tuloveroalennus lapsiperheille
Yksineläjä	Joustava työaika	Ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille
Pari	Joustava työaika	Ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille
Pari + lapsia	Tuloveroalennus lapsiperheille	Joustava työaika
Yksinhuoltaja	Lapsilisän keston pidentäminen	Tuloveroalennus
Pienituloinen	Ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille	Kotihoidontuen korotus
Alle keskituloinen	Joustava työaika	Kotihoidontuen korotus
Keskituloinen	Joustava työaika	Tuloveroalennus lapsiperheille
Yli keskituloinen	Joustava työaika	Tuloveroalennus lapsiperheille
Suurituloinen	Joustava työaika	Tuloveroalennus lapsiperheille
Keskusta	Joustava työaika	Tuloveroalennus lapsiperheille
Kokoomus	Joustava työaika	Tuloveroalennus lapsiperheille
SDP	Joustava työaika	Ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille
Vasemmistoliitto	Ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille	Tuloveroalennus lapsiperheille
Vihreä liitto	Joustava työaika	Enemmän ja parempia osa-aikatöitä
RKP	Enemmän ja parempia osa-aikatöitä	Kotihoidontuen korotus
KD	Kotihoidontuen korotus	Joustava työaika
Perussuomalaiset	Ylimääräinen lapsilisä vähävaraisille	Tuloveroalennus lapsiperheille
Yhteensä	Joustava työaika	Tuloveroalennus lapsiperheille

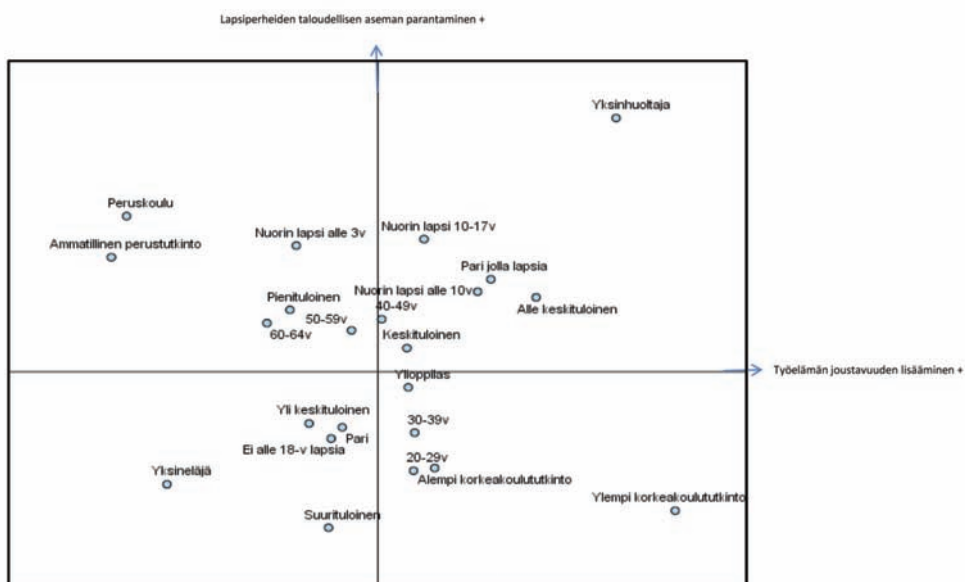
Toisella vaihtoehtoisella keinolla eli faktorianalyysillä voidaan analysoida perhepolitiikkaan liittyviä muuttujia, jolloin monet perhepolitiikkaan liittyvät kysymykset pelkistyvät kolmeksi kokonaisuudeksi ja eri väestöryhmät jäsentyvät toisiinsa nähden.

Ensimmäiseen kokonaisuuteen jäsentyvät voimakkaimmin *lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamiseen* liittyvät kysymykset. Toiseen jäsentyvät *työelämän joustavuuden lisäämiseen* liittyvät kysymykset ja kolmanteen *kotona tapahtuvaa hoivaa tukevat toimenpiteet*. Ensimmäisessä nelikentässä (kuvio 19) on esitetty eri väestöryhmien suhtautuminen lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamiseen ja työelämän joustavuuteen.

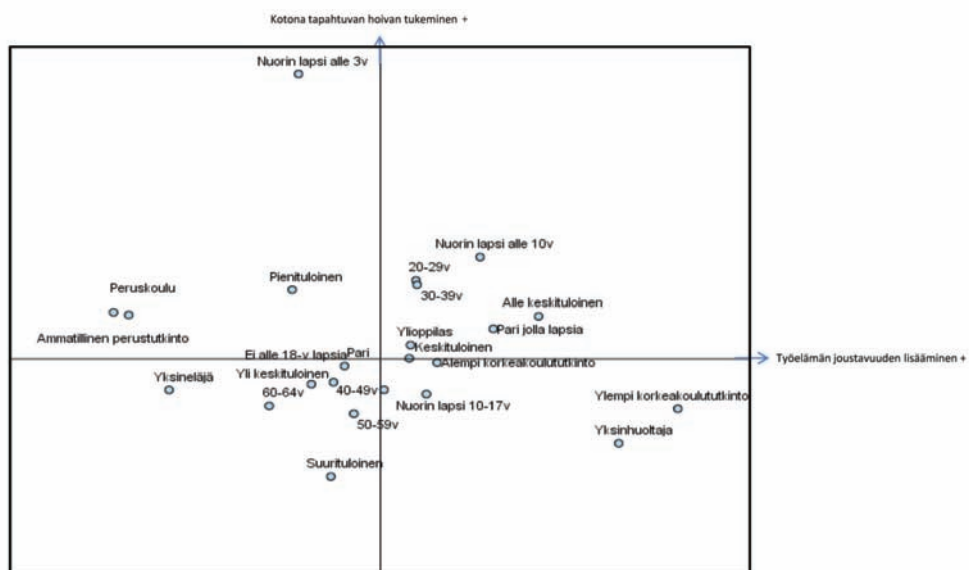
Erityisesti yksinhuoltajat kaipaavat sekä lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamista että työelämän joustavuuden lisäämistä. Samoin kokevat myös monet muut ryhmät, jotka sijoittuvat kuvion oikeaan yläreunaan. Kuvion oikeassa alareunassa on esitetty ne, jotka kannattavat ensisijaisesti työelämän joustavuuden lisäämistä. Vasemmassa ylänurkassa ovat ne, jotka kaipaavat ensisijaisesti lapsiperheiden taloudellisen aseman parantamista ja vasemmassa alanurkassa ne, jotka eivät kaipaa voimakkaasti kumpaakaan.

Jos seuraavaan kuvioon (kuvio 20) vaaka-akselille vaihdetaan faktori nimeltä "kotona tapahtuvan hoivan tukeminen" niin huomaamme, että alle kolmivuotiaiden lasten vanhemmat kannattavat lasten kotihoitoon tähtääviä toimenpiteitä, vaikka alle kolmivuotiaan laittaminen päiväkotiin on täysin oikeutettua. Enemmän kuin muut väestöryhmät, kotihoidon tukemiseen tähtääviä toimenpiteitä kannattavat myös pienituloiset.

Barometriaineisto antoi myös mahdollisuuden vertailla työelämän joustojen kaipuuta eri työnantajien ja ammattiryhmien kesken. Eniten joustoja työelämään perhe-elämän helpottumiseksi kaipasivat valtion ja kunnan työntekijät. Tulos on sikäli ymmärrettävä, että esimerkiksi sairaanhoitajille joustavan työajan toteuttaminen olisi erityisen hankalaa potilaiden tarpeista johtuen. Ammattiryhmistä eniten joustoja kaipasivat markkinoinnin, opetuksen ja tuotekehityksen parissa työskentelevät ja huomattavasti eniten hieman ehkä yllättäen maatalousyrittäjät, joita tosin oli vain pieni määrä vastaajissa.

Kuvio 19. Eri väestöryhmien sijoittuminen perhepolitiikan vaihtoehtojen suhteen.

Kuvio 20. Suomalaiset alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmat haluavat hoitaa lapset kotona.

5 Tasa-arvo ja hoivavastuut

Edeltävässä luvussa esitimme kansalaisten näkemyksiä verotuksesta ja lapsiperheiden tukimuodoista. Moni mielipiteitä jakava asia liittyi siihen, miten tärkeäksi nähdään sukupuolten välisen tasa-arvon lisääminen perheissä, työmarkkinoilla ja koko yhteiskunnassa. Vaikka naisten asema on kokenut suuria muutoksia, miesten asema ei ole vastaavalla tavalla muuttunut ja naiset tekevät työssäkäynnistään huolimatta vieläkin silti suuremman osan kotitöistä.

Miesten osuus kotitöistä pysyi yllättävänkin tasaisena 1960-luvulta aina 1980-luvulle eli periodia, jolloin naisten työssäkäynti lisääntyi voimakkaasti. 1990-luvun alusta lähtien näkyy suuri muutos miesten osallistumisessa kotitöihin erityisesti Pohjois-Amerikassa ja Skandinaviassa, jossa miesten osuus kotitöissä on lisääntynyt merkittävästi. (Bonke & Esping-Andersen 2009.)

Perinteisenä keskiluokkaisena perhemallina on pidetty mallia, jossa mies käy töissä ja hankkii elannon ja nainen hoitaa kotia. Ihmiset menivät naimisiin ja saivat lapsia suhteellisen nuorina, syntyvyys oli korkea ja parisuhteet vakaita. Silloin ajateltiin, että tällainen malli on ihanteellinen ja erikoistuminen eri tehtäviin sukupuolen mukaan hyvä asia. 1900-luvun loppupuolella kuitenkin tapahtui suuri muutos, jolloin kahden ansaitсияn perheet lisääntyivät ja kotiäitien määrä väheni asteittain. Nykyään puhutaan paljon moderneista isistä ja tasa-arvoisista pareista. Silti muutos todellisuudessa ei aina ole yksiselitteistä. ”Uusien”, osallistuvien isien ja miesten ja tasa-arvoisten parien rinnalla on eri syistä perinteisiä sukupuolirooleja ylläpitäviä perheitä.

Yleinen puhe isyyden muutoksesta osallistuvampaan suuntaan tavoittaa siten vain yhden puolen isyyden nykytilasta. Samanaikaisesti, kun on olemassa isiä, jotka yhä aktiivisemmin osallistuvat lastensa hoitoon löytyy myös isiä, jotka eivät osallistu (Huttunen 1999). Asiaan voivat vaikuttaa ihmisten arvot mutta myös työelämän vaatimukset ja puolisoitten välinen suhde. Isien osallistuminen ei ole aina vain tahdosta kiinni, kuten erotilanteissa ja lapsen huoltajuuskysymyksissä voi paljastua. Lisäksi osallistuvienkin isien elämässä osallistumisella on erilaisia merkityksiä eri miehille.

Naisten ansiotyössä käyntiä pidetään Suomessa hyvin tärkeänä sekä naisen itsensä että perheen toimeentulon kannalta. Sen sijaan palkattoman työn ja vanhemmuuden jakamiseen ei suhtauduta välttämättä yhtä yksimielisesti. Aikaisempien tutkimusten mukaan näkemykset yksittäisten tehtävien sopivuudesta miehelle tai naiselle näyttävät istuvan lujassa. Toiset kotityöt sopivat paremmin naisille ja toiset miehille. Lastenhoidon suhteen asenteet ovat kuitenkin jo muuttuneet, sillä isän katsotaan olevan yhtä sopiva pienen lapsen hoitajaksi kuin äidin. Sukupuolten välistä työnjakoa koskevat asenteet ovat yhteydessä siihen, miten työt kotona jaetaan. Tasaisempaa työnjakoa kannattavat miehet ja naiset jakavat todellisuudessaakin kodin tehtävät tasaisemmin. (Miettinen 2008.)

Kohti tasa-arvoa ja tasaisempaa työnjakoa

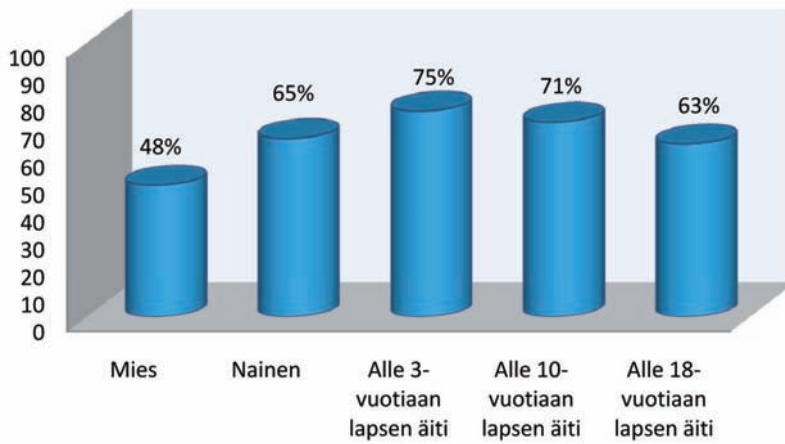
Kysyimme vastaajilta useita eri sukupuolten välistä tasa-arvoa ja sukupuolien välistä työnjakoa koskevia kysymyksiä. Suurin osa vastaajistamme oli sitä mieltä, että miehetkin hyötyvät sukupuolten välisen tasa-arvon lisääntymisestä. Kyselyymme vastanneista miehistä kuitenkin 62 prosenttia näki, että sukupuolten tasa-arvo on jo riittävästi toteutunut Suomessa. Naisista vain 35 prosenttia koki asian niin.

Ervastin (2000) tutkimuksessa joka toinen mies oli sitä mieltä, että vastuu perheen toimeentulosta kuuluu ensisijaisesti isälle. Kyselymme vastanneilla tämä mielipide ei ole kuitenkaan noin voimakas vaan tätä mieltä oli 26 prosenttia miehistä. Naisista 15 prosenttia oli sitä mieltä, että vastuu perheen toimeentulosta kuuluu ensisijaisesti isälle. Kymmenessä vuodessa näkemykset näyttävät voimakkaasti tasa-arvoistuneen.

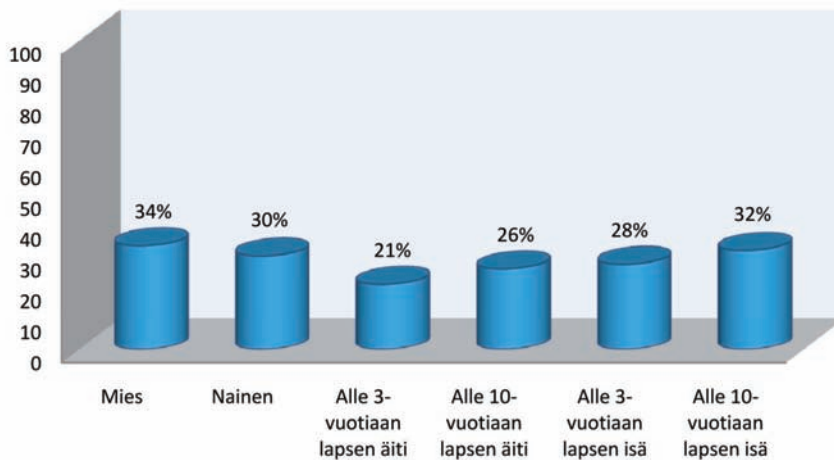
Kyselyymme vastanneet naiset eivät myöskään koe olevansa ensisijaisessa vastuussa lasten kasvatuksesta ja hyvinvoinnista. Vastuunsa ensisijaiseksi koki 12 prosenttia vastanneista naisista, ja 19 prosenttia miehistä oli sitä mieltä, että lasten kasvatusta on pääasiassa naisen heiniä.

Kysyimme myös, uhkaavatko pitkät hoitovapaat naisten urakehitystä työelämässä (kuvio 21). Enemmistö eli 65 prosenttia naisista oli tätä mieltä mutta miehistä alle puolet. Alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmista 75 prosenttia oli huolissaan tästä, mutta asiasta huolestuneiden osuus vähenee jonkin verran lapsen iän kasvaessa. Vain ani harva koki, että alle 3-vuotiaan lapsensa päiväkotiin laittava nainen on huono äiti. Puolitoista vuotta sitten mediassa keskusteltiin kiivaasti tarha- ja kotiäideistä. Tulostemme pohjalta tällä vastakkainasettelulla ei ole vastinetta todellisuudessa.

Vaikka muissa kysymyksissä näkyy vahvasti sukupuoliroolien tasa-arvoistuminen, lastenhoidossa miesten tasa-arvoista roolia ei nähdä välttämättömänä. Vain noin kolmasosa miehistä ja naisista koki, että nykyaikaisen isän tulee olla yhtä pitkään kotona hoitamassa lapsia kuin äidin (kuvio 22). Kuitenkin on huomattava, että alle 3-vuotiaan lapsen vanhemmat kokevat harvemmin niin, että isien tulisi olla yhtä pitkään kotona hoitamassa lapsiaan kuin äidin.

Kuvio 21.
Uhkaavatko pitkät hoitovapaat naisten urakehitystä?

Kuvio 22.
Pitääkö isän olla yhtä pitkään kotona hoitamassa lapsiaan kuin äidin?

Halusimme tutkia vielä tarkemmin kaikkia sukupuolten tasa-arvoon ja sukupuolten väliseen työnjakoon liittyviä väittämiä, joten väittämistä muodostettiin faktorianalyysin perusteella ryhmiä, jolloin kysymykset pelkistyivät kahdeksi kokonaisuudeksi ja eri väestöryhmät jäsenyivät toisiinsa nähden. Näistä ensimmäiseen kokonaisuuteen jäsenyy *sukupuolten väliseen työnjaon erikoistumiseen* (mieselättäjä, naishoivaaja) liittyviä kysymyksiä. Toiseen kokonaisuuteen jäsenyy *miehen hoivaosuuden kasvattamiseen* liittyviä kysymyksiä.

Faktoritarkastelu osoittaa (kuvio 23), että vain harvat ovat sitä mieltä, että miehillä ja naisilla pitäisi olla selvät roolit, joiden mukaan toimitaan. Tällainen ajattelutapa elää vahvasti vain peruskoulun koulutustasokseen ilmoittaneiden keskuudessa, ja lievemmin ammatillisen perustutkinnon omaavien, pienituloisten ja 60–64-vuotiaiden keskuudessa.

Isän hoivaosuuden kasvattamiseen erityisen myönteisesti suhtautuvat korkeasti koulutetut, yksinhuoltajat, lapsettomat parit sekä nuoret ja pienituloiset. Vanhemmat, joilla on 10–17-vuotiaita tai alle 10-vuotiaita lapsia kokevat päinvastoin. Puoluekannan mukaan tarkasteltuna kuva on huomattavasti selkeämpi (Kuvio 24). Erityisesti Kristillisdemokraattien, Perussuomalaisen ja Keskustan äänestäjien mielestä miehillä ja naisilla tulee olla jossain määrin sukupuolittypillinen työnjako. Vasemmistoliiton, Vihreiden sekä RKP:n äänestäjät pitävät miesten hoivaosuuden lisäämistä hyvänä asiana.

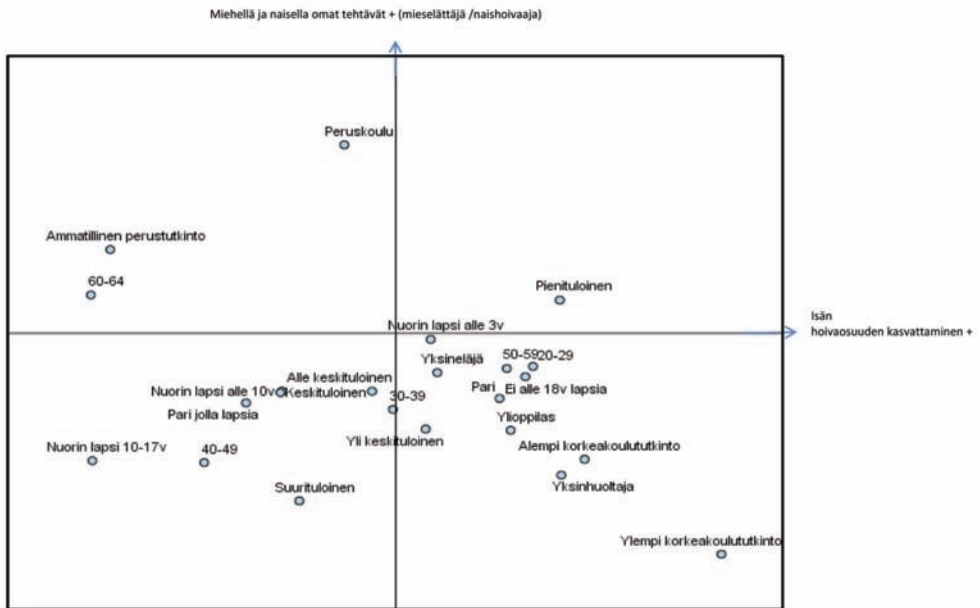
Miten perhevapaita tulisi kehittää?

Perhebarometrikyselyn vastaajilta kysyttiin useita kysymyksiä, jotka liittyivät perhevapaisiin. Viime aikoina esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön vanhempainvapaatyöryhmässä on pohdittu sitä, mikä olisi hyvä tapa lisätä isien perhevapaiden pitoa.

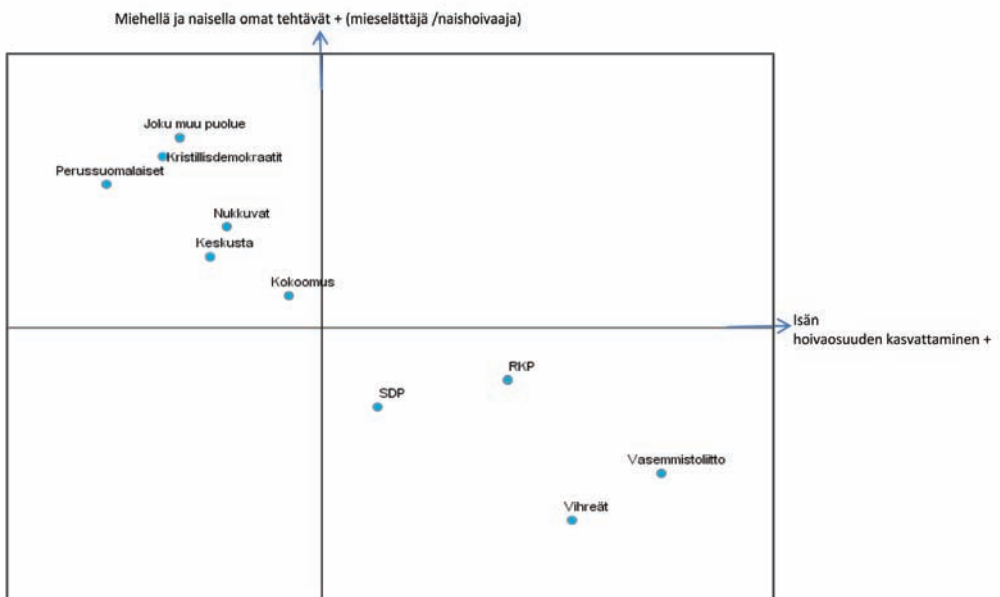
Varsinkin kannustamalla isää perhevapaalle halutaan parantaa naisten asemaa työmarkkinoilla ja lisätä tasa-arvoa niin työelämässä kuin perheen sisällä. Isien perhevapaiden käyttöä lisäämällä pyritään nopeuttamaan äitien paluuta työmarkkinoille lapsen syntymän jälkeen.

Isyyslomaa isät pitävät Suomessa todella ahkerasti, mutta erilaisista osittaisuudistuksista huolimatta isien osuus perhevapaapäivistä on vielä alhainen. Neljännes isistä jättää ne kokonaan hyödyntämättä ja isyysvapaata pidempien vapaiden käyttö on harvinaista. Lammi-Taskulan (2004) ja Takalan (2005) mukaan perhevapaiden käytön vähäisyyden syyt ovat taloudellisia. Ylivoimaisesti yleisin isien kertoma syy vanhempainvapaan käyttämättömyyteen on päivärahan korvaustason riittämättömyys, jonka korotusta vastaajamme kannattavat.

Työterveyslaitoksen hankkeessa (Kupiainen 2007) tutkittiin viiden Uudellamaalla sijaitsevan pienen tai keskisuuren yrityksen työnantajien näkemyksiä pitkistä perhevapaista. Työnantajan näkökulmasta perhevapaat tarkoittavat kasvavia kustannuksia. Kasvavat kustannukset johtuvat pääasiassa sijaisen palkkaamisesta ja kouluttamisesta, koska valtio kantaa suuren osan suorista kustannuksista. Lyhyet isyysvapaat taas koettiin myönteisiksi, yrityksen imagoa ja työntekijän voimavaroja kasvattaviksi (Emt.)

Kuvio 23.
Sukupuolten väliseen erikoistumiseen suhtautuminen taustamuuttujien mukaan.

Kuvio 24.
Sukupuolten väliseen erikoistumiseen suhtautuminen puoluekannan mukaan.

Suomalainen perhevapaja järjestelmä on seuraavanlainen:

- Äitiysvapaa noin neljä kuukautta (105 arkipäivää). Äitiysvapaan voi aloittaa 30–50 päivää ennen laskettua synnytysaikaa.
- Isyysvapaa kolme viikkoa (1–18 arkipäivää). Isä on isyysvapaalla samaan aikaan, kun äiti on äitiys- tai vanhempainvapaalla. Usein isät ajoittavat tämän ns. vauvaloman ainakin osin lapsen syntymän aikoihin.
- Vanhempainvapaa hieman yli kuusi kuukautta (158 arkipäivää). Vapaa alkaa heti äitiysvapaan päätyttyä, ja sen äiti ja isä voivat jakaa sopimuksensa mukaan. Jos perheeseen syntyy kerralla kaksi tai useampia lapsia, vanhempainvapaa pitenee 60 arkipäivällä lasta kohti toisesta lapsesta alkaen.
- Isän bonusvapaa 2 viikkoa (12 arkipäivää). Tähän vapaaseen isä on oikeutettu, jos hän käyttää vanhempainvapaan kaksi viimeistä viikkoa. Yhteensä tätä neljän viikon jaksoa kutsutaan uudessa laissa isäkuukaudeksi. Bonusvapaalla on tarkoitus kannustaa isiä lisäämään perhevapaiden käyttöä. Näiden pidennettyjen isyysvapaiden suosiosta ei ole vielä tietoa, koska ensimmäiset uuden lain mukaiset isäkuukaudet pidetään vuoden 2010 syksyllä.
- Tämän jälkeen toinen vanhemmista voi jäädä hoitovapaalle työsuhteen katkeamatta aina siihen asti kunnes lapsi täyttää 3 vuotta.
- Vanhempainvapaja järjestelmä sekä hoitovapaa ovat Suomessa erillisiä järjestelmiä vaikka ne muodostavatkin yksilön näkökulmasta kokonaisuuden. Myös niihin liittyvät etuudet perustuvat erilaiseen logiikkaan: vanhempainpäivärahat työssäkäyvien osalta palkkatuloihin, mutta kotihoidontuki ei.

Vuoden 2004 perhebarometrissa vain 35 prosenttia miehistä ja 41 prosenttia naisista oli sitä mieltä, että nykyinen vanhempainvapaa on liian lyhyt. Toisaalta 70 prosenttia vastaajista kannatti parempia vanhempainlomajärjestelyjä työssäkäyville naisille, jotka saavat lapsen. Vanhempainlomajärjestelmää pidettiin hyvin kankeana.

Sosiaali- ja terveysministeriön hankkeessa selvitettiin, aiheuttaako perhevapaiden pito äideille riskejä urakehityksen kannalta (Lilja et al. 2007). Saadut tulokset osoittivat, että perhevapaalta palaavan äidin palkka jää selkeästi jälkeen työssä jatkaneiden lapsettomien naisten palkkojen jälkeen, mutta nämä negatiiviset palkkavaikutukset pienenevät verrattain nopeasti työhön paluun jälkeen. Palkan heikkeneminen on sitä suurempaa ja sitä pitkäkestoisempaa mitä pidemmästä perhevapaasta on kyse. Isillä vastaavaa vaikutusta ei havaita, koska isät pitävät tyypillisesti edelleen vain hyvin lyhyitä perhevapaita.

Tässä kyselyssä kartoitettiin kysymyksellä sitä, miten isien vanhempainvapaiden käyttöä tulisi edistää. Vastaajat olivat hyvin yksimielisiä tästä kysymyksestä. Vastaajat arvelevat, että isien vanhempainvapaiden käyttö lisääntyisi, jos työnantajien myönteistä suhtautumista edistettäisiin ja mikäli vanhempainrahaa korotettaisiin. Jos tarkastellaan asian ajankohtaiseksi kokevien pienten lasten vanhempien mielipiteitä, niin tärkeimmiksi isien vanhempainvapaita lisääviksi asioiksi koetaan vanhempainrahan korottaminen ja vanhempainvapaan pidentäminen.

Taulukko 8.

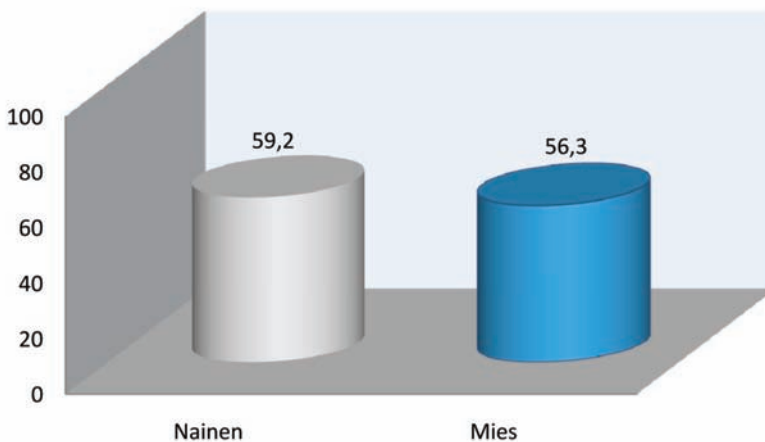
Isien vanhempainvapaiden käyttö lisääntyisi vastaajien mielestä edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista sekä vanhempainrahaa korottamalla.

Väestöryhmät	Tärkein keino	2. tärkein keino
Mies	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Nainen	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Nuorin lapsi alle 3-v.	Vanhempainrahaa korottamalla	Pidentämällä vanhempainvapaata
Nuorin lapsi alle 10-v.	Vanhempainrahaa korottamalla	Pidentämällä vanhempainvapaata
Nuorin lapsi 10–17v.	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Ei alle 18-v lapsia	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Yksinhuoltaja	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Pari, jolla lapsia	Vanhempainrahaa korottamalla	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista
Yksineläjä	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Pidentämällä vanhempainvapaata
Pari	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Pienituloinen	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Alle keskituloinen	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Keskituloinen	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Yli keskituloinen	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla
Suurituloinen	Edistämällä työnantajien myönteistä suhtautumista	Vanhempainrahaa korottamalla

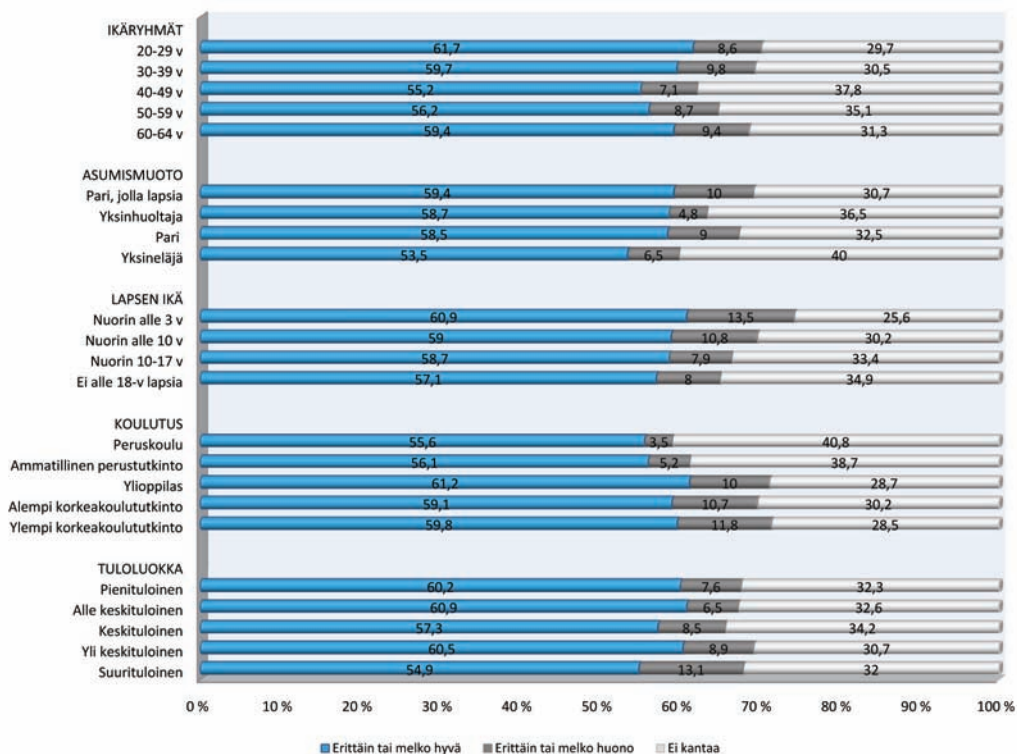
Vastausvaihtoehdot: 1) Pidentämällä vanhempainvapaata siihen asti, kunnes lapsi täyttää 18 kk (nyt vapaa päättyy, kun lapsi on noin 11 kk. vanha). 2) Vanhempainrahaa korottamalla noin 90 prosenttiin. 3) Edistämällä työnantajien suhtautumista isien perhevapaisiin. 4) Osoittamalla enemmän viikkoja vanhempainvapaasta vain isille. 5) Edistämällä pienten lasten isien osa-aikatyötä. 6) Antamalla perheille verohelpotusta jokaisesta isän pitämästä vanhempainvapaakuukaudesta

Sosiaali- ja terveysministeriön vanhempainvapaatyöryhmässä on esitetty malli, jota nimitetään 6+6+6-malliksi. Siinä yksi kuuden kuukauden jakso kuuluisi äidille, yksi isälle ja yhden vanhemmat voisivat jakaa sopimallaan tavalla.

Mallia pitää hyvänä 59 prosenttia naisista ja 56 prosenttia miehistä (kuvio 25). Huonona mallia pitää kummastakin sukupuolesta vain noin 8 prosenttia eli "en osaa sanoa" tai ei asiaan kantaa ottaneiden joukko on hyvin suuri. Tämä johtuu selvästikin siitä, että monet kuulivat mallista ensimmäistä kertaa vasta tässä kyselyssä. Kuviossa 26 on vielä kannatus eriteltynä valikoitujen taustamuuttujien mukaan. Kuviosta selviää, että miltei kaikilla ryhmillä 6+6+6-mallin kannatus on hieman alle kuudenkymmenen prosentin luokkaa. Lapsiperheet pitävät mallia erittäin lievästi parempana kuin ne, joilla ei ole lapsia. Puolueiden äänestäjistä Vihreiden, Kristillisdemokraattien ja RKP:n kannattajat suhtautuvat malliin myönteisemmin kuin muiden puolueiden kannattajat (kuvio 27).

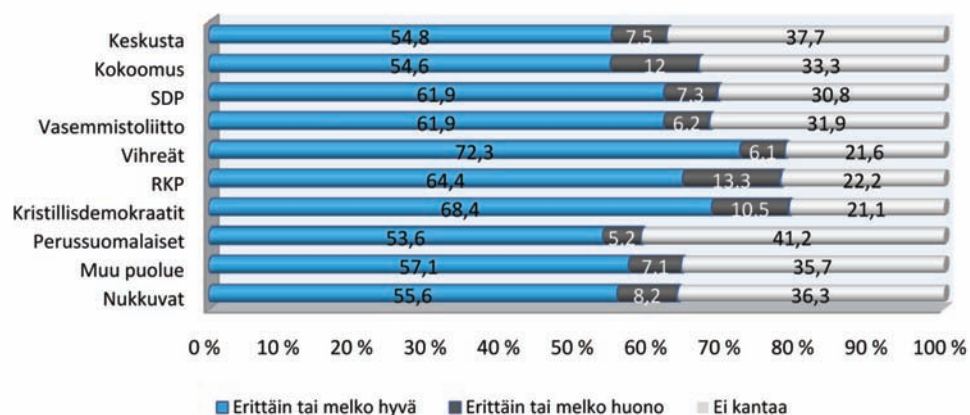
Kuvio 25.
Enemmistö pitää vanhempainvapaiden 6+6+6-mallia hyvänä

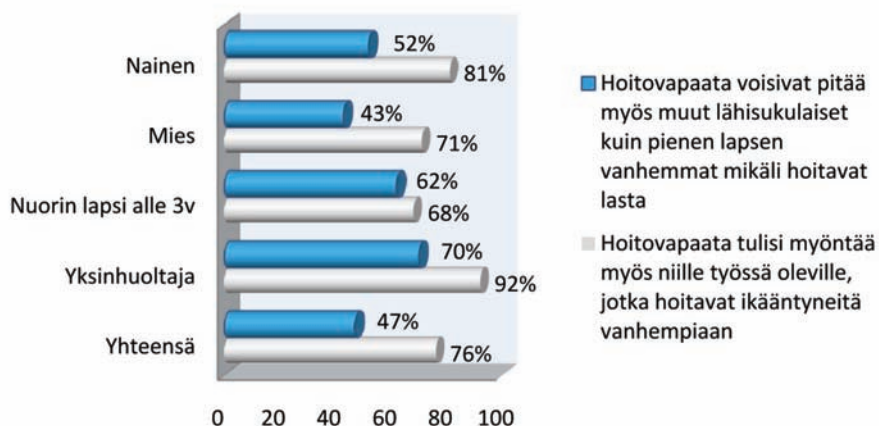
Kuvio 26.
Vanhempainvapaiden 6+6+6-mallia hyvänä pitävien osuudet väestöryhmittäin.

Kysymme vastaajilta myös muiden kysymysten ohessa mitä mieltä he olisivat siitä, että hoitovapaata voisivat pitää myös muut lähisukulaiset kuin pienen lapsen vanhemmat, mikäli hoitavat lasta. Vastaajista 47 prosenttia kannatti tätä ehdotusta, 33 prosenttia vastusti ja 20 prosenttia ei ottanut asiaan kantaa. Naiset kannattivat tätä ajatusta miehiä useammin, ja erityisen innostuneita ehdotuksesta olivat yksinhuoltajat. Moni vastaaja näytti ennakoivan että lähisukulainen olisi usein äidinäiti, mikä ei ehkä toimisi kaikissa ydinperheissä.

Sen sijaan omien ikääntyneiden vanhempien hoitamiseen suhtauduttiin myönteisemmin. Vastaajista 76 prosenttia oli sitä mieltä, että hoitovapaata tulisi myöntää myös niille työssä oleville, jotka hoitavat ikääntyneitä vanhempiaan. Vain 10 prosenttia vastusti tätä ajatusta ja 14 prosenttia ei ottanut asiaan kantaa. Seuraavassa kuviossa (kuvio 28) ovat vielä eriteltynä ne ryhmät, joille edellä mainitut asiat olivat erityisen tärkeitä. Erityisesti yksinhuoltajat ja pienten lasten vanhemmat kokivat lähisukulaisten hoivaoikeuden laajentamisen myönteisesti.

Kuvio 27. Mallin hyvänä pitävien osuus vaihtelee puoluekannan mukaan.

Kuvio 28.

Hoitovapaan laajentamista ikääntyvien vanhempien hoitoon ja lähisukulaisiin toivotaan.

6 Yhteenvetoa ja pohdintaa: Perheen paluu

Suomen päätöksentekijöillä ja perhepolitiikan suunnittelijoilla on edessään vaikeita valintoja. Mikäli työ- ja talouspolitiikka ajaa päätöksenteossa perhe- ja hyvinvointipolitiikan ohi, joudumme maksamaan siitä kovan hinnan tulevaisuudessa työuupumisina, avioeroina, sairastumisina, lasten oireiluina sekä syntyvyyden alenemisena.

Perhepolitiikan tekee tärkeäksi se, että viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana suomalaiset lapsiperheet ovat jakautuneet yhä selvemmin kahteen luokkaan. Hyvätuloisilla perheillä, joissa kumpikin vanhemmista on työssä, menee taloudellisessa mielessä hyvin tai jopa aikaisempaa paremmin. Kohonneet elinkustannukset ovat huonontaneet työttömyydestä kärsivien vanhempien, opiskelevien lapsiperheiden, yksinhuoltajien tai lastaan kotona hoitavien asemaa.

Erilaisten perhetukien tavoitteena on parantaa lapsiperheiden taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia ja mahdollistaa vanhemmuutta eri elämänvaiheissa. Perhepolitiikalla pyritään säätelemään kustannusjakoa lapsiperheiden ja lapsettomien välillä. Toinen tavoite on tasoittaa eri yhteiskuntaluokkien toimeentuloa ja hyvinvointia, jotta kaikilla lapsilla olisi samankaltaiset mahdollisuudet elämässä. Kolmas tasoituspyrkimys liittyy sukupuolten välisen tasa-arvon lisäämiseen. Tällä hetkellä tämä tarkoittaa erityisesti äitien työmarkkina-aseman vahvistamista ja isyyden tukemista.

Työn ja perhe-elämän yhdistämiseen liittyy monia keskeisiä arvovalintoja. Näkökulma vaihtelee sen mukaan, katsotaanko asiaa lapsen, äidin, isän, perheen kokonaisedun, yhteiskunnan vai työnantajan näkökulmasta. Silloin joudutaan pohtimaan esimerkiksi sitä, miten työelämän kiireet ja epävarmuus sopivat hyvän vanhemmuuden vaatimaan joustavuuteen.

Pienten lasten kotona tapahtuvaa hoivaa tuettava, lasten kasvettua työelämän joustoja lisättävä

Tässä Perhebarometrissa olemme selvittäneet suomalaisten mielipiteitä keskeisistä perhepoliittisista uudistusehdotuksista. Tulokset osoittavat selkeästi, että vastaajat suosivat niitä etuuksia, joita he pitävät tärkeänä juuri nykyisessä elämäntilanteessaan.

Faktorianalyysillä selvitettiin, kuinka eri väestöryhmät jäsentyvät toisiinsa nähden. Tarkastelu paljasti, että erityisesti yksinhuoltajille, mutta myös muille lapsiperheille on perhepolitiikan kehittäminen edelleen ensiarvoisen tärkeää. Tärkeäksi perhepolitiikan kokivat myös muita ryhmiä voimakkaammin keskituloiset, alle keskituloiset sekä pienituloiset.

On hyvä pohtia, kuuntelemmeko lapsiperheitä siinä, mitkä asiat he kokevat perhepolitiikassa tärkeiksi vai perustammeko näkemyksemme hyvästä perhepolitiikasta johonkin muuhun kuten arvoihin ja ideologioihin.

Enemmistö vastaajista pitää nykyistä veroastetta hyvänä suhteessa saatuihin palveluihin ja sosiaaliturvaan. Osa kannattaa verojen nostoa ja osa laskemista. Lapsiperheille suunnattuihin palveluihin ollaan verrattain tyytyväisiä. Päivähoitoon ja neuvolapalveluihin ollaan tyytyväisempiä kuin terveyskeskuspalveluihin ja koulujen aamu- ja iltapäivähoitoon. Yleisesti ottaen monet perhepolitiikan eri keinot koettiin myönteisesti. Joustavien työaikamahdollisuuksien lisäämistä ja erilaisia lapsiperheiden taloudellisia etuuksia sekä niiden keston pidentämistä pidettiin perhepolitiikassa tärkeänä.

Alle kymmenvuotiaiden lasten vanhemmat pitävät tärkeimpinä kotihoidontuen korotusta ja lapsiperheille kohdistettuja verohelpotuksia. Isien vanhempainvapaan käytön edistämiseksi he kaipaivat vanhempainpäivärahan korottamista ja vanhempainvapaan keston pidentämistä. Ehdotettu 6+6+6 malli, joka takaisi sekä äidille että isille kuusi vain heille varattua kuukautta sekä kuusi kuukautta jommallekummalle vanhemmalle, sai enemmistön kannatuksen.

Kotihoidontuen korotusvaatimus on ymmärrettävä, koska se on pienempi kuin työttömyysturvan peruspäiväraha. Monilla perheillä ei ole mahdollisuutta kotihoidontuen kuntalisään, koska sitä maksaa vain kuudennes manner-Suomen kunnista. Yleensä kotihoidon tuen valitsevan perheen käteen jäävät tulot laskevat.

Pitkät hoitovapaat voivat olla ongelmallisia työnantajien sekä erityisesti naisten työllistymisen kannalta. Vastaajista valtaosa oli sitä mieltä, että pitkät hoitovapaat voivat olla uhaksi naisen urakehitykselle. Pienten lasten vanhemmilla tämä pelko oli suurinta. Huomattavaa kuitenkin on, että tilastojen mukaan 3–5-vuotiaiden lasten äitien työssäkäynti on Suomessa Euroopan kärkeä ja palkkakehityksenkin suhteen pieni takapakki on vain väliaikainen. Ongelmaksi muodostuu se, että pitkän hoitovapaan päättyessä työnkuva vanhalla työpaikalla voi olla hyvinkin erilainen, eikä se välttämättä tyydytä töihin palaavaa äitiä. Vakinaisen työsuhteen puuttuessa on hoitovapaalta työhön palaava äiti aina muita heikommassa asemassa joutuessaan aloittamaan vapaan jälkeen uuden työpaikan etsimisen.

Lapsiperheille suunnatut verovähennykset pitävät suosionsa kansalaisten ja lapsiperheiden keskuudessa. Suosituin lapsiperheille suunnattu verovähennys on vastaajien mukaan lapsivähennys. Verotuksen lapsivähennykset poistuivat vuoden 1994 verotuksessa, ja lapsiperheiden verotus tietenkin kiristyi veromuutoksen seurauksena. Verovähennysten poistamista kompensoitiin lapsilisien korotuksella, jonka reaaliarvo on kuitenkin jäänyt jälkeen silloisesta tasosta.

Isien vanhempainvapaiden käyttö on Suomessa vielä vähäistä. Useimmat vanhemmat puhuvat isien vapaista tarkoittaen vain yksinomaan isille tarkoitettuja vapaita. Molemmille vanhemmille mahdolliset perhevapaat mielletään usein automaattisesti äidin vapaiksi. Eräs syy isien vanhempainvapaiden käyttöä edistämään tarkoitetun isäkuukauden vähäiseen suosioon on ollut ilmeisesti sen joustamattomuus. Isäkuukauden täysimääräinen hyödyntäminen merkitsee sitä, että äidit joutuvat palaamaan isän pitämän vapaajakson ajaksi palkkatyöhön tai jättämään kokonaan vaille tuloja tuolta ajalta. Äitiysvapaan ja vanhempainvapaan yhteenlaskettu kesto on Suomessa myös lyhyempi kuin valtaosassa Euroopan maita. Vanhempainrahan korvaavuusasteen korottaminen parantaisi alle 10-vuotiaiden lasten vanhempien mielestä isän osallistumista, koska ilmeisesti tulonmenetys koetaan turhan suureksi. Kaivattu vanhempain-

vapaa-jakson pidentäminen voisi helpottaa äidin työhön paluuta, koska harvat vanhemmat haluavat antaa lapsensa vieraan hoitoon, kun lapset ovat iältään 9–10 kuukautta, jolloin vanhempainvapaa Suomen mallissa nykyisin päättyy

Muut, kun pienten lasten vanhemmat näkevät parhaimmiksi keinoiksi lapsiperheiden aseman parantamisessa joustavan työajan lisäämisen sekä tuloveroalennuksen suuntaamisen lapsiperheille. Isien vanhempainvapaiden pitämisen esteenä he pitävät työnantajien suhtautumista sekä liian pientä vanhempainrahaa. Muut kuin pienten lasten vanhemmat ajattelevat siis, että työnantajien nihkeys isien pitämiin vanhempainvapaisiin on pääasiallinen syy niiden vähäiseen käyttöön.

Entä sitten paljon puhutut yksinhuoltajat? Heidän taloudellinen asemansa on viime vuosikymmenten aikana selkeästi huonontunut. Yksinhuoltajat näyttävät aineistomme perusteella kaipaavan sekä työelämän joustavuuden kehittämistä sekä erityisesti lapsilisien korotusta ja sen keston ulottamista 18-ikävuoteen saakka. Aineistomme perusteella kuva kotona makavasta tukia nostavista yksinhuoltajista on myytti. Enemmän ongelmia yksinhuoltajille aiheuttaa työn ja lastenhoidon yhteensovittaminen. Tämä näkyy erityisesti siinä, että juuri yksinhuoltajat toivoivat muita ryhmiä enemmän hoitovapaa-oikeuden laajentamista lähisukolaisiin.

Lapsilisien merkitys on suuri pienituloisille perheille ja korotuksen vaikutukset näkyisivät selvästi perheen toimeentulon paranemisena. Osa-aikatyö ja viikoittaisen työajan lyhentäminen voisivat olla toimivia vaihtoehtoja niille, jotka haluavat ainakin osittain palata takaisin työelämään pian vanhempainloman jälkeen, mutta eivät vielä haluaisi jättää lastaan kokopäivähoitoon.

Joustava työaika ja osa-aikatyö ovat jo pitkään olleet kärkisijoilla kansalaisten perhepolitiikassa toiveissa. Mahdollisuudet työajan joustoihin ovat usein liitto- ja työpaikkakohtaisia ja osa-aikatyöt huonosti palkattuja, joten tämän keinon laajempi lanseeraaminen käytäntöön on vaikeaa. Monet työpaikat tekevät jo paljon työtä perheystävällisten käytäntöjen löytämiseksi mutta monet eivät. Tanskassa osa-aikatyöllä on tärkeä rooli äidin siirtymässä vanhempainvapaalta takaisin työelämään (Esping-Andersen 2009). Tyypillistä on, että tanskalainen äiti pitää koko vanhempainvapaan, palaa työpaikalleen ensin osa-aikatyöhön ja jatkaa pian taas täysipäiväisesti.

Puolueiden äänestäjistä Keskustan, Kokoomuksen, SDP:n ja Vihreiden äänestäjät pitävät joustavien työaikamahdollisuuksien kehittämistä tärkeimpänä. RKP:n äänestäjät toivovat ensisijaisesti enemmän ja parempia osa-aikatyömahdollisuuksia ja Vasemmistoliiton sekä Perussuomalaisten äänestäjät ylimääräistä lapsilisää vähävaraisille. Kristillisdemokraatteja äänestäneiden mielestä tärkein perhepolitiikan kehittämisaikana on kotihoidontuen korotus. Ovatko nykyisiä hallituspuolueita äänestäneet sitten saaneet sellaista perhepolitiikkaa mitä he haluavat? Ei ainakaan vielä, koska eri työryhmissä vasta pohditaan keinoja työn ja perhe-elämän yhdistämiseksi; mitään konkreettista ei ole vielä saatu aikaan.

Vastaajat kantoivat myös vanhuksista suurta huolta. Kolme neljästä vastaajasta oli sitä mieltä, että hoitovapaa-oikeus tulisi laajentaa myös ikääntyneiden vanhempien hoitoon. Joskus ongelmana on, että vanhukset asuvat toisella paikkakunnalla laitoksessa, eivätkä he saa muuttaa lähemmäs perhettä toiseen kaupunkiin lainsäädännön vuoksi.

Työn ja perheen vuorovaikutus on kahdensuuntaista. Kokemukset voivat olla sekä myönteisiä, että kielteisiä, mutta useimmat meistä toivovat itselleen sekä työtä että perhettä.

Parhaimmillaan työ tarjoaa mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen sekä myönteisiä onnistumisen kokemuksia. Perhe puolestaan tarjoaa perhemallista riippumatta rakkautta, yhdessäoloa ja turvallisuutta.

Perhepolitiikalla on suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa pitkä historia ja siihen sisältyy kansainvälisesti monia edistyksellisiä piirteitä, joista meidän kannattaa pitää kiinni. Lippulaivana on hyvin toimiva päivähoitojärjestelmä. Sen lisäksi tarvitsemme kuitenkin tulevaisuudessa panostusta erityisesti perhepolitiikan joustavuuteen, koska ihmisten elämäntilanteet vaihtelevat suuresti ja koska nykyinen lainsäädäntö on vaikeaselkoinen.

Lapsiperheet ja muu väestö ovat esittäneet mielipiteensä. Perheen arvostus on tasaisessa kasvussa ja perhe on yhteiskuntaa koossa pitävä voimavara. Ensi kevään eduskuntavaaleissa mitataan taas puolueiden kannatus: On syytä ottaa huomioon myös lapsiperheiden toiveet.

Lähteet

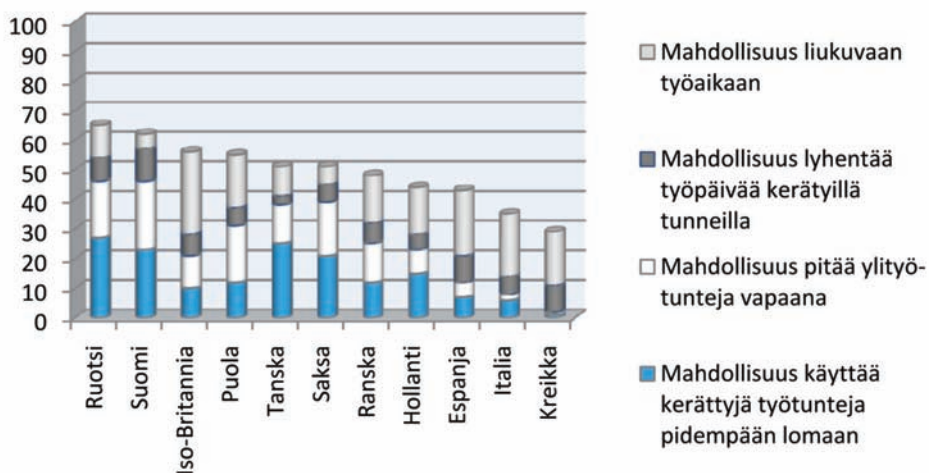
- Aaberge, Rolf, Ugo Columbino & Daniela Del Boca. 2005. Women's participation in the labour market and fertility. Teoksessa Boeri Tito et al. (Toim.) Women at Work. An Economic Perspective, 121–239. Oxford: Oxford University Press.
- Anttonen, Anneli. 1999. Lasten kotihoidon tuki suomalaisessa perhepolitiikassa. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Anttonen, Anneli & Jorma Sipilä. 2000. Suomalaista sosiaalipolitiikkaa. Tampere: Vastapaino.
- Björklund, Anders. 2006. Does Family Policy Affect Fertility? Lessons from Sweden. Journal of Population Economics 19:3–24.
- Bonke, Jens & Gösta Esping-Andersen. 2009. Family investments in children. What Drives the Social Gap in Parenting. Odense: University Press of Southern Denmark.
- Ervasti, Heikki. 2000. Suomalaisten perhe- ja sukupuolirooleja koskevat asenteet. Teoksessa Ritakallio et al. (Toim.) Eriarvoisuutta paikantamassa, 54–76. Turku: Turun yliopiston sosiaalipolitiikan laitos.
- EVS Foundation/Tilburg University. 2010. European Values Study, 4th wave, Integrated Dataset. GESIS Cologne, Germany, ZA4800 Dataset Version 1.0.0 (2010-06-30), DOI:10.4232/1.10059.
- Gauthier, Anne. 2010. The Impact of the Economic Crisis on Family Policies in the European Union. Brussels: European Commission. Saatavana: http://ec.europa.eu/employment_social/emplweb/families/admintool/userfiles/file/Final%20revised.pdf (heinäkuu 2010).
- Haataja, Anita. 2004. Pohjoismaiset vanhempainvapaat kahden lasta hoitavan vanhemman tukena. Janus. 12 (1), 25–48.
- Hiilamo, Heikki. 1999. Suomen perhepoliittisen linjan kehittyminen vuosina 1990–1999. Sarja A:10. Sosiaalipolitiikan laitos. Turku: Turun yliopisto.
- Hiilamo, Heikki. 2002. Perheiden taloudellinen tukeminen. Teoksessa Matti Heikkilä et al. (Toim.) Suomalaisten hyvinvointi, 214–229. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus ja kehittämiskeskus.
- Huttunen, Jouko 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Arto Jokinen. (Toim.) Mies ja Muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja, 169–193. Vammala: Tampere University Press
- Kansaneläkelaitos 2009. Tilastokatsaus. Työttömyyden kasvu ei ole lisännyt lasten kotihoidontuen suosiota. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Kautto, Mikko. 2004. Sosiaaliturvalta työhön. Suomalaisen hyvinvointivaltion reformi. Yhteiskuntapolitiikka 1/04,s. 17–32.

- Knudsen, Lisbeth 1999. Recent Fertility Trends in Denmark. The impact of family policy in a period of increasing fertility. Danish Centre for Demographic Research. Research Report, no.11. Odense: University of Southern Denmark.
- Kontula, Osmo 2004. Perhepolitiikka käännekohdassa. Perhebarometri 2004. Katsauksia E18. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Kravdal, Oystein. 1996. How the local supply of daycare influences fertility in Norway. Population research and Policy Review 15: 201–218.
- Kröger, Teppo, Anneli Anttonen & Jorma Sipilä 2003. Social Care in Finland. Stronger and Weaker Forms of Universalism. Teoksessa Anneli Anttonen. (Toim.) The Young, the Old and the State. Social Care Systems in Five Industrial Nations, 25–54. Cheltenham: Edward Elgar.
- Kuntaliitto 2007. Lasten kotihoidontuen kuntalisät yleistyvät. Saatavana: http://www.kuntaliitto.fi/k_perussivu.asp?path=1;29;60;498;114858;122873;123543 (elokuu 2010)
- Kupiainen, Mari. 2007. Tasa-arvosuunnittelu kehittämisen työkaluna. Teoksessa Reija Lilja et.al. (Toim.) Perhevapaavalinnat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä, 68–112. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Kurjenoja, Jaana. 2003. Lapsiperheiden verokurimus. Lapsiperheiden verotus, lapsilisät sekä päivähoito 11 Euroopan maassa. Helsinki: Veronmaksajien keskusliitto.
- Lammi-Taskula, Johanna. 2007. Parental leave for fathers? Gendered conceptions and practices in families with young children in Finland. Helsinki: Stakes.
- Lilja Reija, Rita Asplund & Kaisa Kauppinen. 2007. Perhevapaavalinnat ja perhevapaiden kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä? Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Miettinen, Anneli. 2008. Kotityöt, sukupuoli ja tasa-arvo. Palkattoman työn jakamiseen liittyvät käytännöt ja asenteet Suomessa. Katsauksia E 32. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Miettinen, Anneli & Anna Rotkirch 2008. Milloin on lapsen aika? Lastenhankinnan toiveet ja esteet. Perhebarometri 2008. Katsauksia E 34. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Mikkola, Marja-Riitta. 2003. Koti lapsen paras paikka. Kotiäitien perusteluja valinnalleen. Pro Gradu-tutkielma. Kajaani: Oulun yliopisto.
- Moisio, Pasi. 2005. Lapsiperheiden taloudellisen tilanteen kehitys Suomessa 1990–2002. Helsinki: Stakes.
- OECD 2005 Babies and bosses – reconciling work and family life (Vol. 4): Canada, Finland, Sweden and the United Kingdom. Paris: OECD
- OECD 2007 Babies and bosses – reconciling work and family life: A synthesis of findings for OECD countries. Paris: OECD
- Paajanen Pirjo. 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007. Katsauksia E 30. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos.
- Pylkkänen, Elina & Marja Riihelä. 2010. Taustamuistio verotyöryhmälle 12.1.2010. Valtiovarainministeriö. Saatavana: http://www.vm.fi/vm/fi/05_hankkeet/012_veroryhma/06_esitysaineisto/yhteisverotus_Pylkkanen_Riihela_30112009_muistio.pdf (elokuu 2010).
- Ruotsalainen Pekka 2006. Lapsiperheiden tulot riittävät, tai sitten eivät. Hyvinvointikatsaus 17, 4–10.

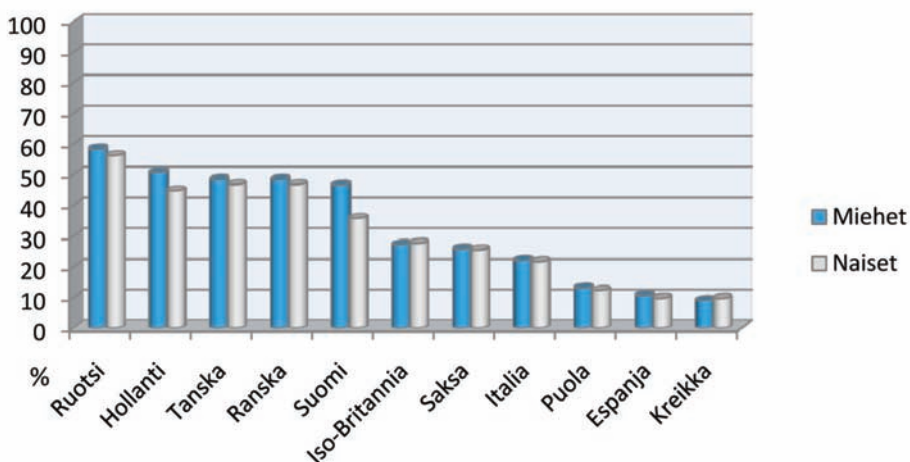
- Sipilä, Jorma. 2010. Cash for Care. Power Point-esitys. Kirja tulossa: Sipilä, Jorma; Katja Repo & Tapio Rissanen. (Toim.) Cash-for-Childcare: The Consequences for Caring Mothers. Cheltenham, UK and Northampton, MA, USA: Edward Elgar.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2006. Perhepolitiikka Suomessa. Esitteitä 12/06. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Takala, Pentti 2005. Uuden isyysvapaan ja isän muiden perhevapaiden käyttö. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 43/05, Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Trifiletti, Rosa. 1999. Southern European welfare regimes and the worsening position of women. *Journal of European Social Policy*, 9(1): 49–64.
- Trubek, David & Louise Trubek. 2005. Hard and Soft Law in the Construction Social Europe. The Role of the Open Method of Coordination. *European Law Journal* 11(3): 343–364.

Tilastot

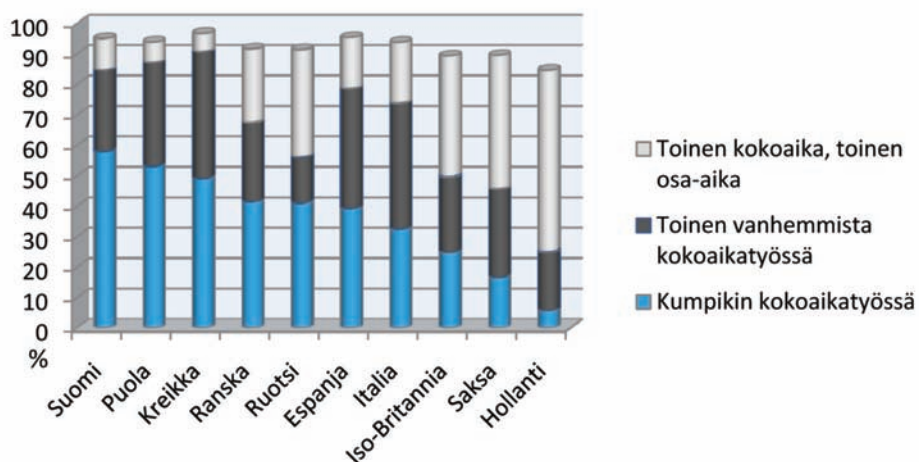
- Eurostat 2010a. National Accounts. Saatavana: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/main_tables (heinäkuu 2010)
- Eurostat 2010a. Living Conditions and Social Protection. Saatavana: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/living_conditions_and_social_protection/introduction (heinäkuu 2010)
- Kelan perhe-etuustilasto 2008. Helsinki: Kansaneläkelaitos. Saatavana: [http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/070909090248AS/\\$File/Perhe_08.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/070909090248AS/$File/Perhe_08.pdf?OpenElement) (heinäkuu 2010)
- OECD 2005. Family Database. Saatavana: http://www.oecd.org/document/4/0,3343,en_2649_34819_37836996_1_1_1_1,00.html (elokuu 2010)
- Tilastokeskus 2010. Tulonjakotilasto. Kotitalouksien tulokehitys väestöryhmittäin. Saatavana: <http://tilastokeskus.fi/til/tjt/kat.html> (heinäkuu 2010)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2008. Tilastoraportti. Sosiaalimenot ja rahoitus 2008. Saatavana: http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2010/Tr02_10.pdf (elokuu 2010)

Liitekuvio 1. Erilaiset työajan joustot valikoiduissa Euroopan maissa.

Liitekuvio 2. Työajan joustomahdollisuudet varsin sukupuolituneita.

Liitekuvio 3. Ansiotöiden jakautuminen vanhemmilla valikoiduissa Euroopan maissa.

Mitä kansalaiset odottavat nykyään perhepolitiikalta?
Ovatko heidän odotuksensa muuttuneet viimeisten vuosien aikana?
Perhebarometri 2010 selvittää suomalaisten perhepolitiikkaan
liittyviä asenteita, toiveita ja tarpeita.

Kiristynvä työelämä haastaa perheen parissa vietettyä aikaa.
Suomalaisilla on kuitenkin kaipuu tasapainoon, koska perhe
on tullut ihmisille entistä tärkeämmäksi.

Tämä julkaisu tarjoaa tuoretta tietoa monista ajankohtaisista
keskustelunaiheista, kuten kuka tarvitsee tukea eniten ja
millaista tukea. Onko taapero-ikäiset lapset hoidettava kotona ja
miten vanhempainvapaita tulisi kehittää?

Suomalaiset kaipaavat työelämän ja perheen parempaa yhteen-
sovittamista. Toisaalta pienten lasten kotihoito asetetaan ura-
kehityksen edelle. Nyt onkin aika avata keskustelu siitä, miten
voisimme tätä tasapainoa lisätä ja voiko nykyistä perhepoliittista
järjestelmää kehittää joustavammaksi kuunnellen lapsiperheiden
ääntä.

Väestöntutkimuslaitos
PL 849, 00101 Helsinki
www.vaestoliitto.fi
Kansi: Lena Malm
Kannen kuva: Anni Koponen
ISBN 978-952-226-057-4 (nid.)
ISBN 978-952-226-058-1 (PDF)
Helsinki 2010